

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

LÄS I DETTA NUMMER:

Ledare:

DEN FRIA INKOMSTEN

★

Överläkare HELENA KLEIN:

NÅGOT OM BEHANDLING AV LUNGTBC.

★

Professor ARVID WALLGREN:

CALMETTEVACCINATIONENS MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNING

★

Sysselsättningsfrågan på SANATORIerna

— Ett inlägg från Mälilla

★

Strövtåg i svampmarkerna

Världens märkligaste barn

★

Nytt i Status: SOCIALA BREVLÅDAN
HEMSLÖJD OCH HANDARBETE
TUBERKULOSBEKÄMPARE

★

Final i fototävlan - Var med o. rösta!

★

Korsord-Schack-Patienternas spalt

SKORDEN BÄRGAS

Foto Gunnar Lundh

N:r 8 - Augusti 1941

Pris 35 öre

<p align="center">STOCKHOLM</p>	<p align="center">ESLÖV</p>	<p align="center">KALMAR</p>
<p>Aktiebolaget R. & H. LUNDIN STOCKHOLM 4 Tel.: 49 45 80—49 45 81 Specialaffär i tarmar. Dagligen alla sorters Slaktavfall — färskt och lättsältat. Maskinavdelning för charkuterimaskiner. Utställning och kontor: LILLA NYGATAN 4, Stockholm. Tel.: 20 05 89 — 21 15 22.</p>	<p>A.-B. LARSSONS Järnhandel REKOMMENDERAS St. Torget 14, ESLÖV Telefon Namnanrop</p>	<p>NYA KONDITORIET Södra vägen 10. Tel. 2237. REKOMMENDERAS! Förstklassiga konditori-varor. Beställningar av Tårter etc. mottagas. Servering av gott kaffe.</p>
<p>HANDÖLS TÄLJSTENSKAMINER Handöls Nya Täljstens- och Vattenkrafts A.-B. BIRGER JARLSGATAN 33, Stockholm. Telefoner: 11 01 80 - 21 08 09 - 20 58 53.</p>	<p align="center">GÄVLE</p> <p>ESKILSTUNASMIDEN Fiskredskap, Jaktgevär, Ammunition, Krut och Dynamit, stor sortering och förmånliga priser. ESKILSTUNABODEN Ragnar Andersson. Tel. 75, 3646, 2675</p>	<p align="center">LANDSKRONA</p>
<p>TEGNÉER Nya moderna lokaler Tegnégatan 1 — STOCKHOLM (hörnet Regeringsgatan—Roslagsgatan) Tel. 11 70 00 — 11 70 01</p>	<p>MONARKS Cyklar Det lönar sig att göra inköp hos Firma Velociped & Sport Brynäsgratan 10, Gävle Telefon 8 37</p>	<p>INSTITUT BEAUTÉ, Skönhetsalong Östergatan 17, Landskrona Tel. 10 65. Obs.: Ny regim! Ansiktsbehandling, specialbehandling, make up, manicure, pedicure, färgning av ögonfransar och -bryn. Elevbehandlingar halva priset.</p>
<p>Gott dricksvatten erhåller Ni säkrast genom brunnsborrning. Vi utföra borrningar efter vatten i såväl berg- som jordlager. Låt oss lämna förslag på ordnandet av Eder vattenfråga. SVENSKA DIAMANTBERGBORRNING A.-B. Kungsg. 44 STOCKHOLM Tel. 23 33 80</p>	<p align="center">BETALD ANNONSPÅS</p> <p align="center">KARLSTAD</p>	<p align="center">MALMÖ</p>
<p align="center">BORÅS</p>	<p>Det finns på STENSBORG allt vad Ni behöver av vinterhårdiga växter för Er trädgård. Låt oss gratis sända Eder vår rikt illustrerade katalog! STENSBORGS TRÄSKOLOR. KARLSTAD Grundad 1890 Tel. 801, 23 01</p>	<p>GALVANOFABRIKEN LIMHAMN Tel. 502 27 Tel. 502 27 FÖRKROMAR — GALVANISERAR — FÖRNICKLAR — FÖRSILVRAR — KADMIERAR</p>
<p align="center">AKTIEBOLAGET</p> <p>Marks J. Emanuelsson Dir. J. Emanuelsson BORÅS Manufaktur, Korta varor en gros</p>	<p align="center">KALMAR</p>	<p>CARL LUNDS Stål-, Emalj- och Rostfria kärl M A L M Ö</p>
<p>AXEL HÖGBERG - Rörläggerifirma Utför: Värme- och Sanitetsanläggningar av alla slag. Ång-, Kok- och Tvättanläggningar. Program och kostnadsförslag på begäran. Tel. bost. 121 54, förråd Magasinsgatan 131 32.</p>	<p>Musikcentrum FREJAGATAN 14 KALMAR ALLTI MUSIK!</p>	<p>BOLANDERS ELEKTRISKA A/B MALMÖ Tel. 274 45, 274 50 Rikhaltigt lager av ELEKTRISKT INSTALLATIONS-MATERIEL</p>
<p>GA RAKA VÄGEN TILL Beklädnadsaffären CENTRUM Österlånggatan 53, Borås. Telefon 133 59 NÄR NI SKALL EKIPERA EDER.</p>	<p>Köp Edra TOILETTARTIKLAR i TEKNISKA MAGASINET STORGATAN 29.</p>	<p>Malte Hultén - Malmö 6 Specialfabrik för alla sorters SKINNKLÄDER</p>
<p align="center">ESKILSTUNA</p>	<p>SPECIALAFFÄR FÖR GLASÖGON och OPTISKA ARTIKLAR Optiker TOTTIE Kaggensgat. 25, Kalmar. Tel. 2425.</p>	<p>DUX-märket borgar för god kvalitet — största ändamålsenlighet — vare sig det gäller madrasser, kuddar, fätöljer eller ottomaner. Sängkläder från DUX — Husmoderns stolthet MADRASSFABRIKEN DUX AB</p>
<p>A.-B. LUNDIN & LINDBERG METALLVARUFABRIK ESKILSTUNA Telefon 13 64 Husgerädsvaror i koppar och aluminium Presentartiklar i tenn</p>	<p>TURISTBAREN S. Långgatan 25. Tel. 2889. Serverar hela dagen vällagad mat, även halva middagar. Gott kaffe med hembakat bröd. Månadsabonnenter mot billig taxa.</p>	<p>Kappor - Klänningar Blusar och Kjolar köper Ni fördelaktigast i THORS KAPPAFFÄR Södra Förstadsgatan 1 M A L M Ö</p>
<p>Göteborgsmagasinet ESKILSTUNA Kungsgatan 6 Telefon 9 69 REKOMMENDERAS!</p>	<p>ELNA SJÖGRENS DAMFRISERING SÖDRA LÅNGGATAN 26 REKOMMENDERAS!</p>	<p>IDA JOHNSON DAMKONFEKTION 1:sta klass Syateljier Bergsgatan 1 A M A L M Ö Telefon 274 75</p>

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

AUG. 1941

Utkommer en
gång i månaden
4:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon 41 39 99 Postgiro 154420
Götgatan 83^{II}, Stockholm

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND.

DEN FRIA INKOMSTEN

I sitt yttrande till k. m:t över Nationalföreningens mot tuberkulos förslag till lösning av de lungsjukas eftervårdsfråga framhöll De Lungsjukas Riksförbund på tal om deltidsarbete åt partiellt arbetsföra lungsjuka, att dessa näppeligen skulle kunna försörja sig genom sådant arbete. Detta motiverar — påpekade vi — bl. a. att ett härmed i viss mån sammanhängande problem upptages till diskussion, nämligen den paragraf i pensionslagen, som begränsar den s. k. fria inkomsten för folkpensionärerna till 100 kr. per år, d. v. s. att om en lungsjuk med invaliditetspension lyckas skaffa sig en inkomst utöver pensionen på mer än 100 kr. om året, avdrages från pensionen 7/10 av det belopp, som överstiger 100 kr. På grund av denna bestämmelse — som även har sin motsvarighet för fattigvårdens understödstagare — förbjödes den lungsjuke att i mån av sina krafter, t. ex. genom partiellt arbete, förbättra sin levnadsstandard. På grund av denna lag kriminaliseras helt enkelt det hederliga arbetet: den sjuke men arbetsvillige får faktiskt erlägga böter för sin arbetsvillighet — i form av avdrag på den invaliditetspension, samhället på grund av hans sjukdom tillerkänt honom.

Om den invaliditetspension, den lungsjuke åtnjuter, kunde anses säkra hans försörjning, skulle denna lagparagraf kunna förstås. Så har ju redan under "normala" tider långt ifrån varit förhållandet, och under den kristid, vi nu uppleva och som alltmera skärpes, kan invaliditetspensionen icke tillnärmelsevis hålla den värsta nöden borta för den lungsjuke, som skall leva på sin "pension".

Bestämmelsen om den "fria inkomsten" saknar därför stöd i det allmänna rättsmedvetandet, ja, man måste ifrågasätta, huruvida den inte rent av uppammar lagbrott. För att idén om avkortad arbetstid i öppet förvärvsarbete för de partiellt arbetsföra, vilka åtnjuta invaliditetspension eller fattigvårdsunderstöd, skall kunna genomföras som en effektiv åtgärd för bistånd åt partiellt arbetsföra, är det därför ofrånkomligt, att pensionslagen på den punkt, vi här berört, blir föremål för en genomgripande revision.

Socialvårdens målsmän torde sedan länge haft uppmärksamheten riktad på detta problem, och man erkänner också på många håll, att pensionslagens bestämmelser om "fri inkomst" icke äro ur social synpunkt tillfredsställande. Man inser, att det icke är det s. a. s. "sämre" klientelet, det med "understödstagarandan" lagen drabbar — det är i stället de arbetsvilliga, dem, som trots sjukdom och invaliditet i mån av förmåga vilja bidra till sin egen försörjning och om möjligt genom arbete höja sin levnadsstandard. Man måste förstå indignationen hos den lungsjuke, då han märker, att han inte genom egna ansträngningar äger rätt att söka hålla nöden från dörren, att han *tvings* att leva på svältgränsen.

Kristiden har än mera aktualiserat denna fråga. Samhället lär f. n. inte ha möjlighet att genom tillräckliga dyrtidstillägg kompensera folk- eller invaliditetspensionären för dyrtiden — kan det då anses lämpligt att detta samhälle förvägrar pensionären att i mån av förmåga själv genom eget arbete skaffa sig det nödvändiga "dyrtidstillägget"?

J. S—n.

Eftervårdsfrågan och Nationalföreningens utredning.

De förtroendemän och tjänstemän, som arbeta i socialvården, säga sig ofta konstatera, att unga efter sanatorievistelsen återställda män och kvinnor, som tvingats ut i för dem olämpligt arbete, ej sällan inom längre eller kortare tid få återvända till sanatoriet, skriver Skånska Dagbladet, som anser, att de åtgärder för lösande av de lungsjukas eftervårdsfråga, vilka Nationalföreningen mot tuberkulos föreslagit i sin utredning i sin helhet säkerligen icke f. n. kunna realiseraras. De äro dock i hög grad behjärtansvärda, fortsätter tidningen:

Ettappvis och utan att kostnaderna för det allmänna blir alltför omfattande borde dock åtskilliga av dessa åtgärder kom-

ma till praktiskt utförande. Att vårdavgifterna böra hållas så låga som möjligt, i all synnerhet som vårdtiden i regel är ganska lång, är i hög grad att anbefalla, men att ta steget fullt ut och göra tuberkulosvården helt fri för den enskilde, medför avsevärt ökade kostnader för kommuner och landsting och är därför i dessa tider knappast att tillråda.

Frågan om att på lämpligt sätt sysselsätta de partiellt arbetsoförmögna är med hänsyn till den starkt minskade dödligheten inom de högre åldersgrupperna ett spörsmål av stor samhällelig betydelse. Alderdomsförsörjningen kommer kanske i en snar framtid ändå att bli en fråga av en svårighetsgrad, om vilken vår generation knappast kan göra sig en föreställning.

Det vore därför önskvärt, om statsmakterna vid första lämpliga tillfälle ville ta under allvarligt övervägande de beaktansvärda synpunkter och förslag, som i detta avseende förts fram av Nationalföreningen.

SANDTRÄSKSANATORIET FÖR LITET!

Planer på centraldispensär i Älvsbyn eller Gällivare. — Följder av den ökade tuberkulosfrekvensen.

Det stora problemet på sjukvårdens område i Norrbotten utgör tuberkulosen, vilken som bekant visat avsevärd ökning på senare tid. Sandträsksanatorium behöver tillbyggas, och likaså är frågan om inrättandet av ytterligare en centraldispensär i länet högst aktuell.

Det är förste provinsialläkaren dr L. Ulvhammar, som lämnar dessa upplysningar vid ett samtal med NK.

Tuberkulosfrekvensen är i stigande — detta har man som bekant konstaterat också på andra håll i landet. I viss mån kanske ökningen är skenbar genom att sjukdomen upptäckes lättare medelst de förbättrade undersökningsmetoderna, men att här skett även en absolut ökning är nog ställt utom tvivel. Sandträsksanatoriet är överbelagt, och planer hysas på en utbyggnad. Värst härjar sjukdomen uppe i gränsområdena, men även exempelvis Gammelstadsdistriktet är svårt utsatt.

I några delar av länet, såsom t. ex. Arjeplog, har tuberkulosen knappast alls vunnit insteg. Befolkningen där är tuberkulinnegativ, men så mycket större är risken för vederbörande om de flytta till andra trakter. I fall som dessa bör calmettevaccinationen ha sin givna betydelse. Det vore för övrigt högst önskvärt att denna vaccinering intensifierades över huvud taget, den har nu inte tillräcklig omfattning. I kampen mot tuberkulosen gör sig vidare behovet av ytterligare en centraldispensär i länet starkt gällande. Här finns nu tre — i Luleå, Sandträsk och Övertorneå — men det förelig-

ger planer på upprättande av ännu en, vilken då torde förläggas till Älvsbyn eller Gällivare.

Platsbrist även i Västernorrland.

Förste provinsialläkaren i Västernorrlands län, dr. Sven Larsson, Sundsvall, understryker i sin nyligen avgivna årsberättelse kraftigt nödvändigheten av flera vårdplatser inom länet för tuberkulosas vård. F. n. har länet en del B-platser tillgängliga inom andra län, berättar dr Larsson, men denna möjlighet till utackordring av tuberkulösa upphör inom kort efter vad som meddelas. Därjämte måste på grund av platsbrist smitto- samt tuberkulösa efter avslutad kur hemsändas till trångbodda hem med all den risk, som detta innebär för omgivningen och särskilt för minderåriga familjemedlemmar. Effektiviteten i central- och dispensärer- nas arbete försvagas härigenom på ett påfallande sätt.

Sanatorieläkartjänsten vid Arvika sanatorium söktes vid ansökningstidens utgång av centraldispensärläkarna Gösta Hedin, Skellefteå, Gunnar Hellsing, Hällnäs, och Bo Carstenson, Sandträsk, biträdande överläkare Rolf Lemming, Stockholm, samt förste underläkarna Joel Mille, Sandträsk, och Fritjof Tisell, Stockholm.

Något om behandling av lungtuberkulos

speciellt med hänsyn till lungsäcksinflammation

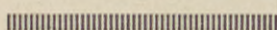
När en person från att ha varit tuberkulinnegativ blir tuberkulinpositiv gäller det att se till, om man har att göra med en endast tuberkulosmittad individ eller med en, som är tuberkulosjuk eller på väg att bli det. Om inga sjukdomstecken uppträda, har man för avgörande om sjukdom föreligger eller ej en god hjälp i sänkningsreaktionens förhållande, och åtminstone om denna är förhöjd vid just inträdd positiv tuberkulinreaktion bör röntgenfoto tagas, och även i övrigt noggrann observation förekomma. Den första tuberkulösa härden behöver, som vi väl veta, ej ge några som helst symptom och kan också läka ut spontant. Men spåras den omedelbart, kan ett förbättrande av patientens hygieniska förhållanden ha ett stort inflytande på processens vidare utveckling. Skulle knölros utbryta, får man ett klart besked, att en nedsmittning med tuberkulos ägt rum, och denna sjukdom förbigås numera sällan utan betraktas som ett första symptom av den tuberkulösa sjukdomen och behandlas därefter. Vid knölros finnes så gott som alltid också en tuberkulös härd i lungorna; här för talar ej blott de ofta påtagligt ansvallda körtlarna vid lungroten utan än mer förefintligheten av tuberkelbaciller i magsköljningsvätska. Om sjukdomen nu ej kommer till stillestånd, kan en spridning av tuberkulosen inträda och ge upphov till ett flertal olika sjukdomstillstånd, såsom hjärnhinneinflammation, miliartuberkulos och senare kan också lungtuberkulos uppträda. Ett annat tidigt tecken på tuberkulos är lungsäcksinflammationen; denna uppträder ofta inom 6—7 månader efter nedsmittningen, då däremot knölrosen redan brukar uppträda inom 3—6 månader härefter.

Den exsudativa pleuriten eller lungsäcksinflammationen har en god läkningsförmåga, åtminstone vad den akuta sjukdomen beträffar. Läkningsbenägenheten för de lungförändringar, som i ett stort antal fall brukar uppträda längre eller kortare tid efter denna sjukdom är däremot långt ifrån god. För att konstatera förhållandet mellan lungtuberkulos och lungsäcksinflammation kan man använda sig av två vägar. Man kan gå igenom ett material av lungtuberkulosinsjuknade och se, vilka som tidigare haft pleurit, men man kan också följa ett antal pleuritpatienter och se, vad som blivit av dessa i framtiden. Redan 1911 gjorde hos oss två Göteborgsläkare Allard och Köster en sådan undersökning som den sist nämnda och konstaterade då, att i deras material, bestående av 983 fall med lungsäcksinflammation, lungtuberkulos uppträdde: Inom 1—28 år

Av D:R

HELENA KLEIN

i 47 % och att av dessa 47 % dogo 22 % i lungtuberkulos. Vidare funno de, att i 72 % den tuberkulösa sjukdomen uppträdde inom de 5 första åren efter pleuriten och 85 % av dödsfallen likaså. Man bör därvid hålla i minnet, att det måste röra sig om minimala, då denna undersökning härrör från den tid, då ännu ej alla patienter röntgades, och endast fall med fullt säkra förändringar medtagits. Sedermera ha flera liknande undersökningar gjorts, och alltjämt finner man, att åtskilliga av de patienter, som en gång haft lungsäcksinflammation, senare insjuknat i lungtuberkulos, också om siffrorna med åren något förbättrats. När så ännu är fallet, måste det stå klart för en, att den behandling, som dessa sjuka fått, ej varit effektiv nog, och man frågar sig om och i vad mån något ytterligare kan göras.

Lungsäcksinflammationen behandlas på många håll fortfarande som om den vore en akut sjukdom, man ordinerar sängläge, så länge febern varar, salicylsyra, våtvarmt omslag o. s. v. I bästa fall en kortare konvalescenstid, såsom det brukas vid varje annan kortvarig akut sjukdom. Det är tyvärr först när dessa patienter insjukna på nytt i lungtuberkulos, som de komma i sanatorieläkarnas händer, tyvärr då ofta sämre ställda än andra tuberkulospatienter, emedan de på grund av den föregående pleuriten icke sällan fått sammanväxningar, vilka göra, att de ej längre kunna bli föremål för en ev. erforderlig pneumothoraxbehandling.

Emellertid börjar man alltmera komma ifrån att anse denna kortvariga behandling för tillräcklig. Man borde icke för ett ögonblick få glömma, att pleuriten endast är ett delsymptom av en tuberkulös sjukdom och att från första början inrikta behandlingen med detta för ögonen. När ännu så många av de tidigare i lungsäcksinflammation sjuka senare få lungtuberkulos, är det tydligt, att man ej får nöja sig med att behandla denna sjukdom, som om den vore en kortvarig akut sjukdom, utan att behandlingen måste ske på lång sikt, och att den måste gälla själva grundsjukdomen, tuberkulosen. Med hänsyn härtill bör samma slags behandling, som anses lämplig för annan lungtuberkulos även förekomma här.

Låt oss nu se litet närmare på vilken behandling ur denna synpunkt, som kan vara lämplig.

Liksom för all annan färsk tuberkulos bör sanatorievård omedelbart tillrättas. Detta är viktigt även såsom förebyggande behandling mot senförändringars uppträdande, och patienten måste redan från början räkna med, att en sådan regelrätt sanatoriekur är långvarig och förbunden med långt och ihållande sängläge. Det är nämligen viktigt att komma ihåg, att det är den första sjukdomsyttningen av tuberkulos, som man aldrig bör släppa, förrän man fått den, så vitt det kan avgöras, fullt utläkt, och inte minst de tidiga körtelförändringarna liksom lungsäcksinflammationen synas därför kräva en lång och omsorgsfull behandling. Sanatoriebehandlingen blir också allt vanligare även vid lungsäcksinflammation, och för ett gott resultat är det också av vikt att denna icke göres allt för kort.

Det har sagts, att numera behandlas den medicinska tuberkulosen kirurgiskt och den kirurgiska medicinskt, och det ligger nog något i detta. Den s. k. aktiva terapiens indikationer har nämligen utvidgats, och allt flera patienter kunna således bli föremål för operativ behandling av ett eller annat slag. Likväl kvarstår alltid ett stort antal fall, där gamla tiders konservativa behandling är den enda framkomliga vägen, men denna torde kunna intensifieras, och en sådan intensifierad konservativ behandling borde också kunna förbättra resultatet av pleuritbehandlingen. Hur skall nu detta gå till? Ja, först och främst måste man se till, att den ofta förekommande missuppfattningen fås ur världen, att sanatoriekur måste innefatta *aktiv* behandling för att betraktas som *behandling*, och att en sådan konservativ sanatoriekur tvärtom i mycket hög grad är en behandlingsmetod och en synnerligen viktig och värdefull sådan; det är läkarnas och övrig sjukvårdspersonals sak att från första början klargöra detta för de sjuka.

De operativa ingreppens gynnsamma inverkan på lungtuberkulosen sammanhänger med deras förmåga att orörliggöra den sjuka lungan, men när nu dessa av någon anledning ej kan komma till användning, gäller det att på annat sätt giva den sjuka lungan minsta möjliga arbete, att skona den så mycket som möjligt, och detta kan till en viss grad uppnås genom fullständigt och långvarigt stillaläge.

En sanatoriekur börjar också alltid med sängläge. Huru länge bör nu detta utsträckas? Självfallet bör man hålla patienten i säng, så länge han har feber. Härom råder nog bara en mening. Då emellertid en pågående lungförändring kan förefinnas också vid normal temperatur, torde det ej vara lämpligt att nöja sig med feberfrihet för att släppa patienten ur sängen. Att använda sig av sänkningsreaktionen för bedömande av processens aktivitet är redan en bättre metod men ej heller denna fullt pålitlig, då även vid normal "sänka" pågående tuberkulos kan förekomma. Ett noggrant sammanställande av resultatet av alla till buds stående undersökningsmetoder är nödvändigt för bedömande av tidpunkten för sänglägets avbrytande. Sedan flera år har jag också hållit alla pleuritpatienter, liksom de flesta övriga i säng, åtminstone till deras sänkningsreaktion blivit normal.

Det finns många förhållanden, som direkt pekar på det långvariga sänglägets gynnsamma inflytande. Man

har bl. a. funnit, hurusom lungtuberkulos kunnat läka ut hos personer, som av annan anledning tvungits till ett långt och fullständigt sängläge. Så har t. ex. fallet varit hos personer med tuberkulos i ryggraden, en sjukdom som fordrar att patienten under långa tider får ligga gipsad.

Ur ett arbete av den danske sanatorieläkaren Otto Lassen hämtar jag nedanstående siffror som likaså tydligt visar vilans inflytande på ämnesomsättningen och därmed också på lungans arbete:

Ämnesomsättning i abs. ro i liggande ställning (Basalämnesoms.)	%	kal.	1. syre
Ämnesoms. i liggstol	108	1 945	404
„ „ Lugn stående ställning	120	2 130	450
„ uppegående ut. arbete	150	2 700	560
„ under sakta gång	200	3 600	748
„ „ cykelåkn. 18 km. i t.	400	7 200	1 500
„ „ „ 20 km. i t.	500	9 000	1 870

Vad som slutligen också talar för det långa sängläget är, att man när detta systematiskt genomförts verkligen sett en påtaglig förbättring av lungförändringar, som man knappast trott skulle kunna bättra sig; särskilt detta senare har uppmuntrat till fortsatt användning av denna "specialbehandling".

Vid den oftast föga uttalade sjukdomskänslan hos den lungsjuke är det av vikt, att den sjuke från början, såväl vid en lungsäcksinflammation som vid en lungtuberkulos, får klart för sig sjukdomens kroniska natur och vikten av tidigt insättande av intensiv behandling, och att det är bättre långliga i sjukdomens tidigaste stadier än att ta det lättvindigt i början och senare utsättas för större risk av fortskridande och återfall. Håller man patienterna på så sätt länge i säng i kurens början, kan ofta efterföljande del av sanatoriekuren avsevärt förkortas, och det är märkvärdigt att se, huru väl tuberkulospatienter fysiskt såväl som psykiskt tåla vid detta ofta till åtskilliga månader, ja år, utsträckta sängläge, om de bara satt sig in i innebörden härav.

Vad som nu sagts har gällt behandlingen av den tuberkulösa grundsjukdomen. Vad den akuta sjukdomen lungsäcksinflammationen beträffar, tarvar denna naturligtvis också sin behandling, men då denna är av mera speciell natur, torde den ej här vara av så stort intresse. Nämnas kan blott, att de stora utgjutningarna i lungsäcken ofta fordra uttappning, de största ibland omedelbart, under det att i andra fall patienterna ofta må bäst av att få "ligga till sig". I en del fall försöker man också ersätta den uttappade vätskan med luft, detta särskilt i fall där man kan misstänka, att själva lungan från början är angripen på den av lungsäcksinflammationen drabbade sidan.

Till sist skulle jag ännu en gång vilja understryka, att lungsäcksinflammationen, vilket torde ha framgått av vad som ovan anförts, är ett *delsymptom* och ett *tidigt symptom* av en *tuberkulös sjukdom*, och att behandlingen därför från början bör taga hänsyn till denna, då genom intensiv behandling av de första förändringarna uppkomsten av senare insättande allvarigare sjukdomsform mången gång torde kunna förebyggas.

Om Calmette-vaccinationens möjligheter och begränsning

När en person för första gången smittas med tuberkulos, blir personen ifråga efter i genomsnitt 5—6 veckor (= inkubationstiden) tuberkulinkänslig och har samtidigt därmed vunnit en specifik immunitet mot tuberkulos. Denna immunitet, som vanligen i högre eller lägre grad kvarstår hela livet, kan vara en mycket värdefull tillgång, i det att den skyddar mot ny tuberkulossmitta utifrån. Om två grupper barn eller vuxna, av vilka den ena förut tuberkulosinfekterats, den andra icke, utsätts för samma smittkälla genom att en lungsjukt person kommer in i deras krets, förblir den förstnämnda gruppens medlemmar friska och opåverkade, medan flera av den senare gruppens kunna insjukna i tuberkulösa åkommor, som ibland ha livsfarliga följsjukdomar i släptåg, men under alla förhållanden kräva mer eller mindre lång vård. De, som lyckligt genomgått den ådragna tuberkulosmittans så omedelbara följder, äro i fortsättningen immuna såsom personerna i den första gruppen. Vinsten, immuniteten, får vägas mot risken av en allvarlig eller långvarig tuberkulös sjukdom. Den får köpas till ett pris, vars storlek vi på förhand ej kunna beräkna, men som erfarenheten lärt oss är särskilt högt, när det gäller småbarn och ungdomar.

Calmette-vaccinationen avser att förläna den vaccinerade en specifik tuberkulosimmunitet, utan att utsetta honom för risken av en samtidigt uppkommen tuberkulös sjukdom. En snart 15-årig erfarenhet från vårt land och överensstämmande erfarenheter utomlands, särskilt från Norge, ha visat att Calmettes tankegång var riktig: *en på rätt sätt utförd Calmette-vaccination, som framkallar tuberkulinkänslighet, ger immunitet och är ofarlig.*

Den immunitet, som vaccinet framkallar, är emellertid med all säkerhet svagare och kortvarigare än den, som en naturlig tuberkulossmitta ger, och kan genombrytas om smittan blir mycket stark. Det förefaller dock, som om den skulle vara tillräcklig för att skydda mot verkan av de få tuberkelbaciller, som det vanligen är fråga om vid smittöverföringar. Hur länge Calmetteimmuniteten varar är ännu ovisst, men helt säkert är dess varaktighet olika i olika fall. Att döma av tuberkulinkänslighetens förhållanden kan den vara slut redan efter ett eller annat år; å andra sidan kan den måhända i regel vara påvisbar ännu efter åtskilliga år, upp till ett decennium eller kanske längre. Om tuberkulinprov visa, att immuniteten är slut, kan en ny Calmettevaccination återuppliva den.

Som exempel på huru vaccinerade barn förhålla sig efter smitta kan nämnas, att av 400 göteborgsbarn, som sedan vaccinationen slagit an (= tuberkulinkänslighet) utsatts för säker smittrisk i sina hem, intet enda avlidit i tuberkulos, och endast tre ådragit sig mycket lindriga tuberkulösa åkommor. Barnen ha med all sä-

Av Professor
**ARVID
WALLGREN**

kerhet smittats, men, tack vare den försvarsberedskap som Calmette-immuniteten innebär, ha de inandade tuberkelbacillerna icke förmått att framkalla några påvisbara förändringar på det ställe, där de trängt in i kroppen. Organismen har genom immuniteten haft större möjligheter att neutralisera tuberkelbacillernas giftighet. Samtidigt ha dessa dock haft den verkan, att de ytterligare förökade immunitetsgraden, som efteråt fullt motsvarar den efter en tuberkulossmitta hos en förut icke Calmette-vaccinerad individ. Den svaga, temporära Calmette-immuniteten har därmed övergått i en starkare, livslång tuberkulosimmunitet.

Personer, som smittats med tuberkulos, kunna trots sin genom smittan förvärvade immunitet senare insjukna i en del tuberkulösa följsjukdomar. Immuniteten förmår visserligen skydda mot de vanligen lätta nya infektionerna utifrån, men den är ett mycket opålitligt skydd mot fortsatt spridning och senare angrepp av de tuberkelbaciller, som kroppen redan härbärgerar, och som äro avkomlingar av tidigare upptaget smittämne. Om dessa bacillers antal starkt förökas eller deras giftighet av någon anledning blir relativt större, kunna de genombryta immuniteten. Alldeles särskilt kan det vara skäl i att framhålla, att *den specifika immuniteten i allmänhet ej kan förhindra utbrott av följsjukdomen lungrot hos de för denna sjukdom disponerade.* Det är andra, kanske främst ärftliga, konstitutionella, delvis även miljöbetingade, faktorer, som bestämma över lungrotsdispositionen. Om dessa faktorer äro gynnsamma, äger individen en *ospecifik motståndskraft, som, när det gäller skydd mot tuberkulösa följsjukdomar, är av större värde än den specifika immuniteten.* Man får emellertid icke underskatta värdet av en specifik immunitet, men å andra sidan ej heller överdriva dess betydelse gentemot kroppens naturliga motståndskraft. Både den specifika immuniteten och den ospecifika motståndskraften äro ytterst värdefulla tillgångar för organismen i dess kamp mot tuberkulos.

Såsom ovan framhållits är den av Calmette-vaccinationen alstrade specifika immuniteten av allt att döma av samma slag, om också ej av samma grad, som den efter en vanlig tuberkulossmitta uppkomna. På grund av att den är svagare, kan den ej med samma säkerhet skydda mot den omedelbara effekten av tuberkulossmitta utifrån. Den kan ibland genombrytas, så att tuberkulös tidigsjukdom uppstår, vilket emellertid, att döma av hittillsvarande erfarenhet, är relativt sällsynt. *Det skydd Calmette-immuniteten ger är i vanliga fall tillräckligt stort, för att man skall ha anledning betrakta den såsom en mycket värdefull tillgång mot tidigt tuberkulos.*

Eftersom Calmette-immuniteten är svagare än den efter vanlig tuberkulossmitta uppkomna, kan man naturligtvis ej förvänta, att den skall kunna skydda individen mot tuberkulösa följsjukdomar, lungtuberkulos etc., när den senare ej förmår göra detta. *I kampen mot den mest betydelsefulla av alla tuberkulösa sjukdomar, lungtuberkulosen, spelar därför Calmette-vaccinationen i regel en underordnad roll.*

När det gäller ungdomsåren förefaller det, som om den i denna ålder särskilt lätt uppkomna lungtuberkulosen ofta skulle uppträda i tämligen omedelbar anslutning till den första tuberkulossmittan. Lungtuberkulosen kommer i sådana fall ej såsom en följsjukdom utan såsom en direkt fortsättning av den tidigtuberkulos i lungan, som blev den omedelbara effekten av smittupptagandet. Nu förefaller det sannolikt, att ett sådant till lungtuberkulosen övergående fortskridande av denna tidigtuberkulos i lungan skall inträffa oftare i de fall, där smittöverföringen lett till en mycket påtaglig tidigtuberkulös sjukdom, än i de fall där den omedelbara sjukliga effekten av smittöverföringen varit ringa eller ingen. Det senare inträffar i regel hos de ungdomar, som äro immuna efter Calmette-vaccinationen. I dessa specialfall torde Calmette-vaccinationen därför kunna vara av betydelse även när det gäller kampen mot ungdomslungtuberkulosen.

Sammanfattningsvis skulle man om Calmette-vaccinationens möjligheter och begränsning kunna säga, att en på rationellt sätt utförd vaccination av allt att döma i hög grad minskar risken för uppkomsten av allvarigare former av tidigtuberkulos efter skedd smittöverföring. Det är dessutom tänkbart att uppkomsten av svåra former av lungtuberkulos i omedelbar anslutning till smittöverföring i ungdomsåren kan i någon mån förebyggas genom vaccinationen, genom att den förebygger tidigtuberkulosen i lungan, från vilken lungtuberkulosen i sådana fall ofta tar sitt ursprung. I allmänhet kan dock icke Calmette-vaccination förebygga lungtuberkulos eller andra tuberkulösa följsjukdomar.

(Sv. Nationalföreningens mot tuberkulos Kvartalskrift).

Läkerol

Den
gör
Er
gott!

Svenska Sanatorieläkareföreningen

har haft sin årliga sammankomst i Skåne med förhandlingarna förlagda till Orupssanatoriet. Orupssanatoriets överläkare, d:r C. Fürst, som sedan några år tillbaka i en utsträckning, som är större än vid något annat svenskt sanatorium, försökt användande av bronchoskopi och endobronchiell terapi för att hjälpa patienter med kvarstående bacillfynd, redogjorde för ett antal fall och resultatet av behandlingen. Prof. G. Dohleman, Lund, redogjorde för de metoder, som utnyttjas samt bronchoskopistens erfarenheter. Det stora instrumentmaterialet vid denna form av behandling demonstrerades av överläkaren, d:r S. Berggren, Malmö. D:r Gösta Lundh, Landskrona talade om tio års erfarenhet av kirurgisk behandling av lungtuberkulos. Denna behandlingsform har d:r Lundh som bekant ägnat ett entusiastiskt intresse och ett intensivt arbete. Han visade också en färgfilm av operationer, som han företagit, och på vilkens sista meter man fick se en skara av hans patienter utförande gymnastiska rörelser, som verkade formade till en hyllning åt den skicklige och framgångsrike operatören. Efter diskussion redogjorde sanatoriets förste underläkare, d:r Erik von Rosen, för en av honom utexperimenterad ny metod för oljetrycksmätning. Vidare talade d:r von Rosen om erfarenheter, som han gjort vid fyra års behandling med s. k. sidläge, en metod, som användes i större utsträckning vid Orup än vid något annat sanatorium. D:r M. de Maré, som utkallats till militärtjänst, hade utarbetat ett föredrag — som upplästes — om relationen mellan symtom, diagnos och intagningsstadium på Orupsmaterialet 1934—1940. Efter uppläsningen påpekade överläkaren d:r W. Mascher, Målilla, som under sin tjänstgöring vid Orup sysslat med samma ämnessfär, betydelsen av att den sjuke på ett tidigt stadium kommer under behandling på sanatorium.

Malmö bygger lungklinik. Stadsfullmäktige i Malmö har beslutat uppdraga åt sjukhusdirektionen att för en beräknad kostnad av 1.382.000 kr. låta uppföra nybyggnad för en lungklinik å ett område om c:a 11.000 m² vid Pildammsvägen norr om nuvarande byggnaden för nervöst sjuka.

Sjöfolkets tuberkulosfond får anordna lotteri. Regeringen har beviljat en ansökan från Sjöfolkets tuberkulosfond om anordnandet av ett lotteri för sin verksamhet. Lotteriet kommer att omfatta 30.000 lotter à 2 kronor och högsta vinsten utgöres av premieobligationer till ett värde av 10.000 kronor. Lotterna kommer att försälas under tiden intill 30 sept. av landets samtligt cigarrhandlare jämte andra kommissionärer.

Bakom denna ansökan ligger en filantropisk verksamhet, som är värd allmänhetens bästa stöd och som särskilt nu i krigstider har sin aktualitet. Få yrkesgrupper äro väl så utsatta för sjukdomar som just sjöfolket. Tuberkulosen har bl. a. en stor spridning bland dem och särskilt nu i krigstider har den fått ökad styrka tack vare påfrestningar och förkylningar de blivit utsatta för ombord i livbåtar och primitiva flottor, sedan deras fartyg blivit minsprängda eller torpederade.

Sysselsättningsfrågan på sanatorierna

Så här trevligt har man ordnat det i arbetsalen på Målilla sanatorium.

När jag nu ligger här ute på hallen, slår det mig, liksom så många gånger förr, att mycken arbetskraft genom tuberkulosen går tillspillo och att den lungsjuke, även om han blir någorlunda kry och arbetsförlig, ändå blir dyrbar i underhåll för det allmänna. Mycket beror därpå, att i de flesta fall drabbar denna sjukdom kropparbetaren, som endast utfört tungt eller ohygieniskt arbete, till vilket han inte kan återvända vid risk av återfall. Mycket kunde vinnas och i det långa loppet sparas, om den lungsjuke i större utsträckning hjälptes till "omskolning", så att han, då krafterna återvända, kunde få sin försörjning genom eget, lämpligt arbete.

Så länge inte eftervårdsfrågan är tillfredsställande löst, stannar detta bara vid önskingar, "att så skulle det vara!" Och i nuvarande tidsläge kan man inte hoppas på en snar lösning av denna viktiga fråga.

Men i väntan på bättre tider kan mycket göras på sanatorierna för att i någon mån förbereda patienternas omskolning. Genom samarbete mellan patientföreningen och sanatorieledningen skulle mycket kunna göras för att fördjupa patienternas allmänna kunskaper eller väcka intresse till förkovran inom något lämpligt arbetsområde. Dessutom skulle det skänka omväxling och intressant förströelse under vårdtiden, som blir ganska dryg, emedan en lungsjuk måste bereda sig på en sanatorievistelse, vilken rör sig inte endast om tre—fyra mån. utan många gånger året och därutöver, utan att fördenskull patienten kan återgå till sitt gamla arbete.

Att energi finnes hos många, därom vittnar intresset och arbetslusten vid golf- och krocketbanorna! Det är bara det, att många av oss ha svårt att taga sig före något nyttigt och en sysselsättning, som ger något mera än underhållning för stunden. Vad som behövs, är en hjälpsam hand, isynnerhet innan portföret passerats.

Orienterad åt något visst yrkeshåll kan hjälpen knappast bli, men vad beträffar de kvinnliga patienterna, så betyder realiserandet av de i Status förra

Ett inlägg från Målilla:

Patienternas energi bör inriktas på nyttigare ting än golf och krocket! — Flickorna borde få handledning i sömnad, de manliga patienterna "omskolning" genom studier och föredrag. — Studiekommitté med överläkaren i spetsen borde finnas.

★ ★

Erfarenheter från andra sanatorier efterlysas

månaden framförda synpunkterna ett steg i rätt riktning. Det är ju sant, att flickorna syssla med många olika slags handarbeten — många vackra och trevliga saker som jag förmodar även äro svåra att utföra. I de flesta fall äro dock dessa arbeten av sådan art, att det inte finnes någon möjlighet att få avsättning för dem till ett pris, som något sänär motsvarar arbetet. I regel arbeta de heller inte för förtjänstens skull, utan endast för att "få tiden att gå" och medelst virkning eller stickning förfärdiga egna klädesplagg eller dukar och andra små alster för den egna härden eller för att ge bort som presenter.

Även här på Målilla tillämpas arbetsterapi och många kvinnliga patienter sysselsätts någon timma om dagen med "märkning" och annat handarbete för sanatoriets räkning. Jag tror, att om dessa patienter finge ett par timmar i veckan anslagna till undervisning av någon yrkeskunnig lärarinna i sömnad och materialkännedom, detta skulle uppskattas av patienterna. Det kunde ju också uppfattas såsom en belöning för utfört arbete.

Målilla ligger i en avkrok av världen, så det kanske är svårt att erhålla kompetent person, men i trakterna omkring kanske finnes någon, som vore villig medverka till ett gott resultat. Enligt uppgift i Status julin:r är snart Nationalföreningens försäljningsorganisation klar att börja sin verksamhet. Detta är ju enbart glädjande, ty därigenom möjliggöres en bättre anpassad försäljning av de förfärdigade alstren, om patienterna vilja begagna detta erbjudande.

De manliga patienternas hithörande problem äro nog svårare att komma tillrätta med inom ett sanatorium. Dock vore mycket vunnet, om de teoretiska studierna mera beaktades.

En stor del av klientelet är ju unga pojkar, vilka ha möjlighet att hinna med en grundlig omskolning, innan de komma upp i högre ålder, då det ställer sig svårare att lära om och även att få anställning. Dessa

pojkar kunde ha stor fördel vid fortsatta studier, om början vore gjord, innan de lämnade sanatoriet.

De något äldre patienternas intresse i samhällseliga eller andra problem kunde väckas eller tillfredsställas. Som synes finnes här plats för studier i många olika ämnen. Vår sociallagstiftning, kommunalkunskap eller föreningskunskap borde vara områden, vilka skulle kunna intressera många och även ge reell nytta för patienten efter sanatorievistelsen. Politiska studier kanske inte vore att rekommendera, men nog skulle mer än en politisk debatt kunna hållas inom sakklighe- tens gränser, om vi bättre kände till de olika politiska partiernas program och insatser i svenskt samhällsliv och vårt demokratiska styrelsesätt.

Vad det beträffar tillvägagångssättet för dessa studiers bedrivande, är det svårt att ange det bästa. Men nog synes det som om korrespondensstudierna hade sin givna plats för dem, som ensamma vilja bättra på sitt vetande i något visst kunskapsområde.

Men i ett ämne eller avsnitt med flera deltagare är det svårare med korrespondensstudiemetoden, emedan de som tecknat sig för deltagande snart kanske lämna sanatoriet och andra önska träda in i studiearbetet istället.

Här kanske vore fördelaktigast om kortare föreläsningkurser kunde ordnas med kompetenta och erfarna talare, kring vilka deltagarna kunde samlas. Det kan ju inte bliva meningen, att ge 100 %-iga insikter i ämnet, utan i första hand delgiva patierna en överblick över hela komplexet, väcka intresse för vidare, självständiga studier och ge en handledning för deras bedrivande.

Även om tillgång på erforderliga talare till dessa föredrag finnes inom räckhåll för sanatoriet, är det givet, att det blir en ekonomisk fråga, som det i nuvarande situation kanske blir svårt att få direktionen intresserad för. Det skulle kunna tänkas, att patientföreningen i viss mån deltog i kostnaden.

För underlättandet av ev. bokinköp och andra utlägg för intresserade patienter vore önskvärt, om en studiekassa kunde åstadkommas, ur vilken anslag eller stipendier kunde erhållas. En sak är dock klar, att en studiekommitté, bestående av ett par intresserade patienter och gärna överläkaren, har en stor uppgift att fylla.

Många kanske undrar, varför jag gjort detta inlägg i Status och inte vänt mig till patientföreningen och d:r Mascher direkt med mina synpunkter. Men det har ju hänt ett par gånger förut, att vi här på Målilla givit ett livstecken från oss i denna tidnings spalter. Då har det för det mesta rört sig om mera lätta saker, såsom utflykter eller annat i nöjesväg. Men det kan vara värdefullt att även andra spörsmål ventileras. Status är vår bästa förbindelseänk mellan patientföreningarna, och denna bör då utnyttjas, så långt redaktionen och utrymmet tillåter. Kanske man på många andra sanatorier brottas med samma problem, som här berörts. Andra åter kanske löst dessa på ett tillfredsställande sätt.

Det vore bra, om dessa ville genom Status spalter delgiva oss andra, på vad sätt det i så fall skett och sina erfarenheter från arbetet.

Många kanske gå och bära på andra goda uppslag för realiserandet av här behandlade problem. Vem vet, kanske just ert arbetssätt eller edra uppslag med fördel kunde accepteras av flera!

Till sist vill jag endast uttala min övertygelse om att viljan till en positiv insats finnes här på Målilla hos både vår överläkare, d:r Mascher, som hos patientföreningen, för att inte nämna Husmor, som vid flerfaldiga tillfällen med belåtenhet konstaterat patienternas studieintresse.

Georg H—g.

Vid St. Ekebergs sanatorium ha under 1940 varit in- tagna 178 manliga och 173 kvinnliga patienter samt 39 gossar och 20 flickor vilka åtnjutit sammanlagt 80.820 underhållsdagar, framgår det av överläkare Jean Manfreds nu i tryck utgivna årsberättelse. Nettoutgifterna ha uppgått till 445.259 kr. eller 3:91 pr underhållsdag. Antalet vårdade pr dag har varit i medeltal 221, högst 247 och lägst 204.

Ur Centraldispensärens årsberättelse meddelas, att nyundersökningar skett av 307 män, 332 kvinnor, 221 gossar och 210 flickor, summa 1.070, vartill komma 212 kontrollundersökningar. Vid årsskiftet kvarstodo i registret 957 behäftade med lungtuberkulos och 700 med annan tuberkulos.

Tuberkulosfrekvensen vid armén femdubbelt ökad. Omkring 13.000 man inom armén ha nu röntgenfotograferats enligt den nya skärmbildsmetoden och 1 à 2 procent av samtliga synas vara behäftade med tuberkulos i en eller annan form. Siffran är kanske icke högre än vad som väntats. Det är emellertid önskvärt att samtliga värnpliktiga undersökas enligt denna metod snarast efter inryckningen, betonar generalfältläkare D. Lindsjö i ett intervjuuttalande. Han framhåller vidare, att det skulle vara ett samhällsintresse av stora mått icke blott att alla nyfödda barn kunde skyddsym- pas för tuberkulos, utan att även ympningarna uppre- pades under uppväxtperioden.

Ända till 1940 var antalet tuberkulosfall inom armén tämligen konstant, men i och med detta års stora för- svarsberedskap ökades tuberkulosfrekvensen till det femdubbla.

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas fördel- aktigt från Otto Elmgrens A.-B. Sär- skilda fördelar äro: firmans enorma sortering av alla slags garner samt lägsta möjliga priser.

Otto Elmgrens AB.

L:ia Nygatan 19

STOCKHOLM

BREVLÅDAN

Fr. o. m. detta nummer av Status införes under ovanstående rubrik frågor i sociala spörsmål av mera allmänt intresse, vilka samtidigt besvaras av redaktionen. Denna rådgivning är för Riksförbundet ingalunda ny — vi ha sedan ett par år tillbaka brevlades utövat en omfattande rådgivning åt lungsjuka i fattigvårds-pensions-riksförsäkrings o. d. frågor. Då många av de problem, som sålunda underställts vår prövning varit av den art, att de kan tänkas intressera även andra lungsjuka ha vi beslutat öppna denna avdelning i Status. Hit få alltså insändas frågor betr. fattigvårdsärenden, folk- och invaliditetspension, riksförsäkring, yrkesutbildning, familjebidrag m. m. Svaren lämnas utan avgift men vi förbehålla oss rätt att avgöra, om frågorna äro av den natur, att de böra besvaras i tidningen. Medicinska frågor besvaras ej. Frågorna skola vara försedda med avsändarens namn och adress samt märkta med signatur (avsändarens namn utsättes givetvis ej i tidningen) samt vara märkta "Sociala brevlådan", Tidskriften Status, Götgatan 83 II, Stockholm.

Rådgivningen från De Lungsjukas Riksförbunds expedition fortsättes givetvis som förut och dit hänvisas de klienter, som av någon orsak ej önska få sina frågor offentliggjorda i Status.

Fråga 1: Undertecknad, för ett år sedan utskrivnen från sanatorium, är till yrket sågverksarbetare men kan givetvis på grund av min sjukdom ej återupptaga detta arbete, då jag nu fått läkarens tillstånd att åter börja arbeta. Är mycket intresserad av svetsning och skulle gärna vilja genomgå en kurs i svetsning men saknar medel att betala en sådan. Finns det någon kurs i svetsning, som är kostnadsfri eller kan genomgå för överkomligt pris? Hur lång tid tar en sådan kurs?
23 år.

Svar: Kungl. Pensionsstyrelsen beviljar ekonomiskt bidrag för yrkesutbildning åt personer, som genom sjukdom eller av andra orsaker tvingas övergå till annat yrke. Sådan ansökan skall genom pensionsnämndens ordförande i Eder hemort tillställas Pensionsstyrelsen, varför Ni bör uppsöka ordf. i Pen-

Tuberkulosbekämpare

II

Överläkare Helge Dahlstedt, Österåsens sanatorium, Österås. Över hela landet känd och välkänd tuberkulosläkare, konstvän och konstkännare (spec.: Leander Engström, Helmer Osslund, Pelle Molin), mannen bakom en av landets flottaste tidskrifter, "vi och ni", jägare och friluftsmänniska, en genuin norrlänning!

sionsnämnden, som kan meddela vilka uppgifter som skola förekomma i en dylik ansökan.

En kurs i svetsning brukar ta en tid av c:a 6 veckor vid yrkesskola. Detta gäller för såväl elektrisk- som gassvetsning. Kostnaderna för en dylik kurs äro beroende på var kursen genomgås o. s. v. men i Edert fall kan säkerligen Pensionsnämndens ordförande lämna besked därom.

Fråga 2: a) Hade på grund av tbc. ersättning från Riksförsäkringsanstalten med 120 kr. i månaden under den tid jag vårdades i hemmet (är nu på sanat.), enligt Riksförsäkringsanstaltens meddelande motsvarande 2/3 av min tidigare arbetsförtjänst. Äger jag nu rätt att för all framtid erhålla dessa 120 kr. pr månad, om läkaren utskriver mig från sanatoriet som icke arbetsför?

b) Får även min hustru behålla sitt statliga familjebidrag (kr. 1:40 pr dag för sig själv och ett barn?)

Sjuk i militärtjänst.

Svar: a) Den försäkringssumma, Ni åtnjuter får Ni behålla tills Ni blir friskförklarad eller förklarad som invalid på grund av tbc. I förra fallet indrages givetvis all ersättning från Riksförsäkringsanstalten; i senare fallet kommer Ni att tilldelas livränta, som bestämmes för en tid av tre år i sänder.

b) Det statliga familjebidraget får Eder hustru behålla så länge Ni uppbär riksförsäkring, men det indrages, om Ni skulle bli förklarad invalid.

STATUS AMATÖRFOTOPRISTÄVLAN: Vem tar den trevligaste sanatoriebilden?

N:r I

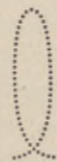
Den "friske" sjuklingens dag i Kolmårdsskogen.

N:r II

"1:sta majdemonstration".

Tävlingsjuryn har nu utvalt de fem bästa bilderna

N:r III

Fest på sanatet.

Var med och rösta på det bästa fotot. — 10 kr att vinna!

Vi presentera här fem amatörfoton, vilka redaktionen, förstärkt med en sakkunnig tävlingsjury, utvalt av de bidrag, som insänts till vår pristävlan om den trevligaste sanatoriebilden. Det blir nu läsekretsen, som får avgöra, vilket foto, som skall tilldelas första pris. Detta sker genom röstning, varvid nedanstående kupong skall användas. Insändaren av det foto, som erhåller de flesta rösterna, erhåller alltså första pris, 25 kr. och insändaren av det foto, som erhåller näst högsta röstetalet, andra pris, 15 kr.

Dessutom erhåller insändaren av den röstsedel, som först öppnats och vilken avgivits för det foto, som erhållit största röstetalet.

ETT PRIS Å
10 KRONOR

N:r IV

På solhallen.

N:r V

Det farliga vägkorset.

Röstsedel insändes i slutet kuvert, märkt "Fotopristävlan", Red. av Tidskriften Status, Götgatan 83, Stockholm, före den 25 aug. För att röstsedel skall anses giltig måste nedanstående kupong användas,

vilken urklippes och ifylles. Skriv tydligt namn och adress! Resultatet av fotopristävlan offentliggöres i septembernumret, då även namnet på pristagaren i omröstningen meddelas.

RÖSTSEDEL:

Undertecknad röstar på foto n:r

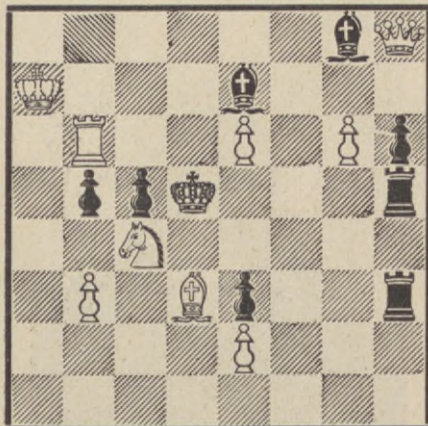
(Namn)

(Adress)

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

PROBLEM n:r 60. Av N. K. Malachoff.

Matt i tre drag.

LÖSNING på problem n:r 59:

1. Tb6—d6, Kb5. 2. Kb7.

Ingen klarade prisuppgiften!

Var verkligen prisuppgiften i n:r 6 för svår? Eller skola vi skylla på värmeböljan, att ingen lyckades lösa den! Rätta lösningen är: 1. Sa2!! (hotar matt), L×a2. 2. Lg5! (hotar åter matt), Kb4. 3. Ld2+ och vit får dam i nästa drag och vinner. Samtliga lösare ansågo, att vits enda acceptabla första drag voro 1. Sd5, men därpå följer ju L×d5+. 2. K×d5, d2 och svart får dam med schack.

De uppsatta priserna kunna således inte utdelas denna gång, men schackred. lovar emellertid att redan i nästa nummer återkomma med en ny — något lättare! — prisuppgift.

Rekordtävlingar i Göteborg.

Sveriges schackförbunds 25:e kongress med turneringar har hållits i Göteborg under senare delen av juni. Ett rekorddeltagande, 135 spelare, hade anmälts till de olika klasserna. Svenska mästerskapet hemfördes av E. Lundin, närmast följd av G. Stoltz. Kvalificeringen för uppflyttning till landslagsklassen vanns av Stig Lundholm, Stockholm. Fyra nya schackmästare korades: S. Buskenström, Borlänge, G. Wenander och E. Ahman, Göteborg,

samt Olof Sterner, Norrköping. Nästa år hålles kongressen i Östersund under juli månad.

Här nedan följer ett parti från landslagsklassen, där segraren starkt aspirerar på ett uppsatt skönhetspris.

Damgambit.

E. Pettersson,
Örebro.

1. d2—d4
2. Sg1—f3
3. c2—c4
4. Lc1—g5
5. e2—e3
6. Sb1—c3
7. Lf1—d3
8. 0—0
9. c4×d5
10. Lg5×e7
11. Dd1—e2
12. Ta1—d1
13. Sf3×d4
14. Sc3—e4
15. Ld3—b1
16. f2—f4

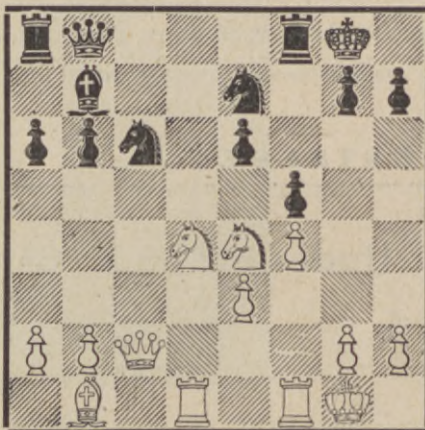
O. Karlin,
Lund.

- Sg8—f6
- e7—e6
- b7—b6
- Lc8—b7
- Lf8—e7
- 0—0
- d7—d5
- Sb8—d7
- Sf6×d5
- Sd5×e7
- c7—c5
- c5×d4
- a7—a6
- Sd7—e5
- Dd8—b8
- Se5—c6

Det börjar dra ihop sig till ett angrepp mot svarts kungsställning. Ett bättre försvar häremot vore dock 16.—, Sg6. Nu lyckas det vit att med ett mycket vackert offerspel slå motståndarens ställning sönder och samman.

17. De2—c2

f7—f5

Ställning efter svarts 17:e drag.

18. Sd4×e6! f5×e4
19. Dc2×e4 g7—g6
- På 19.—, Sg6 vinner 20. Td7.
20. Td1—d7 Lb7—c8

Det finns inget försvar. Om. Te8 eller Tf7 så Sg5.

21. Se6×f8!	Kg8×f8
22. f4—f5!!	Lc8×d7
23. f5×g6+	Kf8—g7
24. Tf1—f7+	Kg7—g8
25. De4—d4!	Uppgivet.

Vet ni...

att elefantens blindtarm är nära en halv meter i diameter,

att år 1764 det första rönkningsförbudet utfärdades i Preussen. Den, som anmälde en rökare erhöi 25 taler "angivarpremie",

att frukterna på Tambuti-trädet, som växer i det subtropiska Afrika, äro flera månader efter skörden kunna så att säga hoppa omkring. Detta "trolleri" förorsakas av levande insektslarver, som söka efter en vattenpuss, i vilken kärnet huset skall kunna uppmjukas så att de kunna komma ut,

att buktalarkonsten i forntiden var mycket mera utbredd än i våra dagar, bl. a. var Pytagoras en bekant buktalare.

Läraren: — Vad gjorde Kain med sin broder Abel?

Lärjungen: — Han gav honom ett äpple.

Läraren: — Det är orätt.

En annan lärjunge: — Han slog ihjäl honom.

Läraren: — Det var rätt.

En saga om en saga.

— Har ni en bok som heter "Mannen — kvinnans besegrare"?

— Inte här, men var så god och hör efter på sagoboksavdelningen.

Kanske inte så oriktigt.

Man kan vara tokig utan att vara ett geni, men man kan knappast vara ett geni utan att vara litet tokig.

Var älskvärd mot dina kamrater. Den tid, man skaffar sig vänner, är aldrig förospild.

Många sjukdomar komma genom munnen. En av dem är skvallersjukan.

Vänskap uthärdar vad som helst, bara inte att bli besvärad med böner om att låna pengar.

Den vise omger sig med skönhet, frid och glättighet.

Inställsamma människor äro i regel opålitliga, varför var och en, som icke vill bli besviken gör bäst uti att vakta sig för dem.

På strövtåg i svamp- världen

Käsevi av

BENGT CORTIN

Låt oss nu bege oss ut på ett strövtåg i svampvärlden! Ty just vid den här tiden framkommer en del läckerheter ute i markerna och för all del även en del mindervärdiga svampar, som exempelvis svaveltickan, men vi ska nu koncentrera oss på några av de allra förnämsta matsvamparna. Har vi bara ögonen med oss och helst också en korg eller papperspåse, så kan upptäcktsfärden bli ganska givande. Den kan till och med bli överraskande god — men då ska vi förstås också ha turen med oss! Men hur som helst: några nya svamparter kan det alltid vara trevligt att lära sej och när dessa svampar till på köpet tillhör svampeliten, så blir det bara desto angenämare.

Som nummer ett — och således fullt jämsides med champinjoner — räknar jag då den deliciösa tofsskivlingen *Pholiota mutabilis*, på svenska kallad slät eller föränderlig tofsskivling. Det sistnämnda namnet, nämligen föränderlig tofsskivling, har varit det mest brukade under senare tid, vilket också är det mest korrekta, då det säger oss en del om svampens utseende eller rättare sagt egenskap. Den föränderliga tofsskivlingen förändrar nämligen färg; i väta är dess hatt kanelfärgad, men vid en inträdande torrperiod urbleknar eller urtorkar den och blir då betydligt ljusare till färgen. Denna kameleontliknande egenskap med två fysionomier bör nybörjaren lägga på minnet.

Här följer nu min beskrivning på svampens utseende:

Föränderlig tofsskivling (*Pholiota mutabilis*).

Den föränderliga tofsskivlingen har en rätt tunnköttig hatt, som i ungdomsstadiet är kullrig men som äldre platt. Den är mestadels slät, någon gång smått fjällig. Medelstora hattar äro omkring 4 till 6 cm. breda.

Foten är försedd med ring och är nedom denna tätt besatt med små, utstående fjäll. Själva ringen är ovan fint strimmig, vilket konstateras bäst hos outvecklade exemplar. Fotens längd varierar mellan 5 till 8 cm. och dess tjocklek mellan 4 till 7 mm. Färgen är brun.

Skivorna äro kanelfärgade, alldenstund svampen har rostbrunt sporpulver.

Köttet hos hatten är mört, i foten segt eller nästan broskartat.

I rätt tillstånd har den föränderliga tofsskivlingen en något kärv eftersmak, som dock mildras eller helt försvinner vid tillagningen. Lukten återigen är starkt aromatisk.

Denna allmänt förekommande svamp kan plockas till långt fram på senhösten.

Den växer så gott som uteslutande på gamla lövträdsstubbar och uppträder alltid kolonivis. Själv har jag insamlat fulla korgar enbart med denna svamp.

Den föränderliga tofsskivlingen behöver ej förvällas före anrättandet. Endast de älderstigna exemplaren kunna få genomgå denna procedur.

Den sega foten bör givetvis kasseras.

Vid denna tid kommer också kantarellen, den vanliga *Cantharellus cibarius*. Härom året plockade jag den för resten litervis den 3 juli, varför man gärna kan kasta ett getöga på sina kantarellmarker redan nu. Beträffande svampens utseende kan jag nämna, att det finns flera färgnyanser av denna art. Den ljusa, nästan vita formen växer exempelvis oftast under hassel. "En"-kantarellen, med sin kraftigare, gula färg, känner väl däremot alla igen, även icke svampplockare. Dessutom förekommer en helt vit form. Att kantarellen har långt liv, det vill

(Forts. sid. 21)

MOD

Skiss av

MAGDA HARTEVELD

Klockan var sex, en klar sommarmorgon. De stod vid fönstret och såg ut över en gammal kyrkogård, blommande och grön. Högt ovan deras huvuden reste sig kyrkan, vars tornur nyss hade slagit. Hennes ansikte var blekt men behärskat och han såg med en fjärrskådande, allvarlig blick ut över träden. Plötsligt vände de sig mot varandra, han grep tag i henne och hon klängde sig fast.

"En timma kvar," sade han. "En enda timma. . . Hur skall vi kunna ta avsked ifrån varandra? Hur skall vi kunna skiljas? För så lång tid. . . Kanske för alltid. . ."

"Tyst, käraste," viskade hon. "Vi ha ju varit så modiga, så underbart modiga hela tiden. Du skall ut i kriget, jag stannar här. Möjligheten att dö finns överallt. Men vår kärlek kommer att överleva allt. Har du allt i ordning? Alla passen?"

"Ja", sade han. "Klockan åtta går flygplanet. Klockan sju måste jag lämna dig. Vad skall vi göra med denna fattiga timma vi ha kvar? Allt har ju blivit sagt som kan sägas nu. Och ändå skulle inte ett helt liv räcka till för oss att säga allt det outsagda. Jag vill inte ens kyssa dig mer. Det gör allt för ont. . ."

Hon släppte honom och gick bort från fönstret fram till ett bord och tände en cigarrett. Så satte hon sig på bordskanten och såg på honom med klara, nästan glada ögon.

"Älskade", sade hon, "låt oss försöka glömma oss själva. Under den korta tid vi känt varandra, ha vi bara talat om oss själva, bara levat för varandra. Men det finns även andra ting. Låt oss tala om någonting utanför oss själva. Låt oss tala om mod. Vad är det modigaste du vet? Det tapparaste du har sett?"

"Jag vet inte", svarade han eftertänksamt. "Det är svårt att bedöma tapperheten. En soldat som utför en modig handling, vet ofta inte om sitt eget mod. Han lyder order — det är allt. Det medvetna modet är sällsynt. Oftast är det dumdrighet och äventyrlust som människorna kalla för mod. Det tapparaste jag har sett? Ja, jag har sett mycket som kan synas vara tapperhet. Jag såg en mor med sin egen kropp skydda sitt barn under ett bombanfall. . . Men var detta mod? Var det inte snarare en instinkt? En djurhona som skyddar sin unge. Jag såg en man med fara för sitt eget liv gräva fram sårade kamrater. Efteråt berättade han själv för mig, att han var som bedövad av shocken, visste inte vad han hade gjort, han hade arbetat som en maskin. Men han fick medalj för tapperhet. . ."

Han gick fram till henne, tog hennes huvud mellan händerna och såg in i hennes ögon.

"Och vad är din tanke om modet, min älskade?" frågade han sakta.

Hon log emot honom men hennes blick var allvarlig.

"Du är bitter", sade hon. "Mod är det vackraste jag vet. Mod att våga och mod att avstå. Det är inte den tapperheten du talar om. Nu skall jag berätta en saga för dig. . . Det var en gång för mycket länge sedan i ett fjärran land. Där fanns en skog som var så mörk och ogenomtränglig, att dagsljuset aldrig nåd-

de dess djup. Och längst in i skogen fanns en skatt. Många hade vågat sig in, lockade av skatten och äventyret, men ingen hade kommit tillbaka. Alla hade omkommit någonstans i de vilddena snären.

Alldeles vid utkanten av den stora skogen, bodde en man, en eremit. Han hade sett många ge sig in i de gröna djupen men han hade aldrig sett någon komma tillbaka. Han var mycket gammal och mycket vis. En dag kom en man och en kvinna till hans boning. Mannen var stor och stark, kvinnan liten och svag. Men hon hade klara, orädda ögon. Mannen sade till den gamle eremiten:

"Jag skall finna skatten i skogen. Det kan ta en lång tid. Vill du behålla min kvinna i din hydda till jag kommer tillbaka och vårda henne väl. Hon är mig mycket kär". Den gamle mannen skakade sitt vita huvud och sade:

"Du vet väl att vägen är svår. Ingen har kommit tillbaka. Betänk dig noga innan du går. Du kanske aldrig får återse din kvinna".

Men den unge mannen svarade:

"Jag måste gå. Det är mitt mål att finna skatten".

"På bekostnad av din lycka?" frågade eremiten.

"Det finns ingen lycka för mig förrän min önskan är tillfredsställd," svarade mannen.

De båda vandrarna övernattade i den gamles hydda, först på morgonen skulle mannen börja sin vandring. Mitt i natten stod den gamle eremiten upp från sin bädd, gick med tysta steg fram till den sovande unga kvinnan och rörde vid hennes axel. Hon slog upp sina orädda ögon och han tecknade åt henne att hon skulle följa honom ut ur hyddan. Tysta gingo de båda ut för att inte väcka den sovande mannen. Komna ut ur hyddan lade den gamle sina händer på hennes spåda axlar.

"Håller du honom mycket kär?" frågade han.

"Han är mitt liv," svarade hon enkelt.

Den gamle såg forskande på henne.

"Det finns bara ett sätt att rädda honom från en säker död," sade han. "Och då kommer han även att finna skatten. Men du måste offra dig själv. Du måste dö för att han skall leva. Jag skall skära ditt hjärta ur din kropp och ge det åt honom till

(Forts. sid. 21)

Frederic van de Kerkhoven — världens märkligaste barn ★

Framstående belgisk landskapsmålare — dog vid 10 års ålder!

F. van de Kerkhoven: Dynerna vid Blankenberghe.

Av

Valdemar
Lindholm

Underbarn får man titt och tätt höra talas om — oftast dock inom musikens område. Mozart var ju ett dylikt underbarn, så ock Mish Elman. Dessa två äro särskilt märkliga därför, att de även vid mogen ålder blevo stora konstnärer. Annars är det ju ofta så med underbarnen, att deras konstnärliga låga snart tynar och dör.

Det märkligaste av alla "underbarn" i världen torde dock Frederic van de Kerkhoven ha varit. Och dock var hans levnadssaga så kort: redan vid tioårsåldern var den till ända. Men än i dag anses den lille Frederic vara en av sitt lands — Belgiens — främste landskapsmålare. Det låter som en saga — och det är en vacker saga, så mycket mer rörande, som den på samma gång är en verklighet.

Den stora belgiska konsttidskriften "Journal des Beaux Arts" hade år 1873 anordnat en stor pristävling i grafik och amatörmåleri. Mr Adolphe Siret, medlem av Belgiska Konstakademien och direktör för Le Journal des Beaux Arts, var en av medlemmarne i juryn, som i övrigt bestod av Belgiens främste konstnärer och konstkritiker. Juryn fäste sig, vid prisbedömningen, enhälligt vid en liten gravyr, som visserligen var osignerad, men som insänts av en hittills i konstnärskretsar alldeles obekant man: Jean van de Kerkhoven.

I sitt prisprotokoll uttalade juryn som sin enhälliga mening, att gravyren ifråga "vitnade om en synnerligen stor och framför allt egenartad och säregen begåvning, trots en del tekniska svagheter, varför juryn enhälligt tillerkänt gravyren första priset."

Utgivaren av Le Journal des Beaux Arts ansåg, att man här gjort ett "konstnärligt fynd" av första ordningen — ett fynd av största betydelse för Belgiens konsthistoria. Denne obekante konstnär, Van de Kerkhoven, var helt säkert en blivande stjärna på konstens himmel. Och M:r Adolphe Siret beslöt därför att personligen resa till Brügge (det var därifrån gravyren var avsänd) för att överlämna det stora priset, femtusén francs, och samtidigt intervjua denne hittills fullkomligt okände, men dock så framstående konstnär.

M:r Siret lyckades också att i Brügge uppspåra insändaren av gravyren, Jean van de Kerkhoven. Han bodde i en liten atelierkupa i stadens utkant, tillsammans med sin hustru. Men när Siret kom för att framföra sitt glädjebudskap, möttes han ej av jubel, utan av sorg och tårar från ett par förtvivlade föräldrar.

Och M:r Siret fick nu sitt livs stora chock, när han möttes av en underrättelse, som gjorde honom fullkomligt lamslagen av förvåning. Ja, han kunde helt enkelt inte tro, vad Jean de Kerkhoven och hans hustru berättade.

Det var nämligen inte Jean van de Kerkhoven själv, som var "den unge, begåvade konstnären", som erhållit den lysande utmärkelsen att tilldömas första priset i den stora tävlingen, utan hans tioårige son, Frederic eller, som han i allmänhet kallades i hemmet, Fritz. Och Fritz hade just dagen förut dött i hjärnhinneinflammation, orsakad av tbc.

Monsieur Siret trodde, som sagt, inte att detta kunde vara möjligt. Och det kan väl ingen förvåna sig över. Men de djupt sörjande föräldrarna kunde genast framlägga bevis: ej mindre än 650 olika teckningar, utkast och färdiga verk av den unge konstnären funnos bevarade. Därav voro ungefär 350 små pan-neauxmålningar i olja. Dessa voro målade på cigarrlådelock eller -bottnar, i de flesta fall.

Nu måste M:r Siret låta sina tvivel fara. Redan i nästa nummer av Le Journal des Beaux Arts (den 15 september 1873) berättade han för sina häpna läsare om detta "världens mest konstnärligt begåvade barn". Det var i augusti samma år, som den lille Frederic dött — innan han hunnit få det honom tilldömda priset.

Egentligen är historien om den lille konstnärens korta liv en djupt gripande martyrhistoria.

F. van de Kerkhoven: Vid stranden.

Frederic var född i oktober månad år 1862. Vid födseln var han ovanligt liten och klen. Den läkare, som biträdde vid förlösningen, ansåg att barnet ej skulle kunna leva mer än på sin höjd några dagar. Men tack vare den ömma omvårdnad, som de båda föräldrarna skänkte honom, uppehölls den flämtande livslågan.

Frederic var visserligen svag och sjuklig till kroppen, men i gengäld tycktes hans själsutveckling bli så mycket kraftigare.

Fadern var en fattig dekorationsmålare, som hade en liten atelier i en av Brügges utkanter. I den lilla atelieren — eller kanske rättare sagt verkstaden — växte den lille Frederic upp. Hans kroppsliga svaghet gjorde, att han inte kunde delta i andra barns lekar. Därför började han redan tidigt att leka med penna och pensel. Dagen i ända satt den lille tyst och lekte med de färger och färgkriter, som han fick av sin far — det var hans hela barndomsvärld.

Fadern brukade till att börja med rita gubbar eller landskap med svartkrita på ett papper och låta Frederic färglägga tavlorna. Ofta förvånade sig fadern över den djärva och självständiga kolorit, som barnet därvid använde. Emellertid tröttnade snart den lille på detta tidsfördriv. Han fick då börja "rita utav" faderns tavlor.

Till en början blev det ju rena kopior. Men snart märkte fadern, att sonen hade en egen, personlig uppfattning, som gjorde hans tavlor ej till kopior, utan till självständiga konstverk.

Redan vid sjuårsåldern hade den lille Frederic kommit så långt i utveckling, att han började arbeta fullkomligt självständigt. Vid den tiden hade fadern fått beställning på ett större dekorationsarbete vid Blankenberghe, nere vid kusten. Familjen flyttade dit under sommaren, och här tillbragte gossen några lyckliga och för honom hälsobringande sommarmånader. Han fick ensam ströva omkring bland klipporna och dynerna där nere vid havet och blev friskare och starkare än han någonsin varit, tack vare den friska havsluften och livet i det fria.

Från klipporna och dynerna därute vid havet hade han också mottagit djupa, själsliga intryck, som han sedan omsatte i ett otal utkast och fullbordade pannåer.

När familjen på hösten återvände till Brügge, måste Frederic — som nu fyllt sju år — börja i skolan. Då han aldrig förut varit tillsammans med andra barn, blev skolan ett verkligt martyrium för honom. Han kunde ju ej delta i kamraternas bullrande lekar — och blev därför föraktad. Endast en enda termin stod han ut: på läkarens befallning måste han lämna skolan.

Frederics sista år voro ett enda, oavbrutet lidande. Hans huvud var ovanligt stort, men kroppen i övrigt mycket liten och utmärglad. Han led av ständiga smärtor i huvudet och därav följande sömnlöshet. Hans mor omtalade, att hon ej kunde minnas en natt, som Frederic fått sova en ostörd sömn. Det var också endast med yttersta möda hans mor kunde förmå honom att äta. Det var, som om han saknat förmågan att känna hunger och törst. Ofta satt han och höll sina små, avtärda händer över hjässan och klagade: "Det gör så ont, så ont i mitt huvud!"

Hans enda glädje var att teckna och måla. Han gjorde själv sina pannåer av cigarrlådebottnar eller lock — därför blevo de alla "miniaturmålningar". Mer än 350 dylika pannåer finnas bevarade. Och dessutom ca 250 gravyrer och pennteckningar. Många stora konstnärer, som levt genom många decennier, ha efterlämnat mindre verk, både kvantitativt och kvalitativt, än tioåringen Frederic van de Kerkhoven.

Det var emellertid — som här ovan berättats — först efter sin död som Frederic van de Kerkhoven blev "upptäckt".

Den förut omnämnda artikeln i Journal des Beaux Arts väckte ett oerhört uppseende i hela Europas, ja hela världens, konstnärliga kretsar. Man nekade att tro den underliga "saga" som Monsieur Siret "diktat ihop". Den mycket bekante och framstående franske kritikern Edvard Richter ställde sig framför allt tvivlande. Han påstod i en artikel i en av Paris' förnämsta konsttidskrifter, att hela historien var en lögn, tillverkad i sensationssyfte. Naturligtvis upptogs detta påstående mycket illa av M:r Siret. Han tillsände M:r Richter ett tjugotal av den lilla Frederics pannåer för granskning. Richter, som hade rykte om sig att vara en av Frankrikes kunnigaste och oväldigaste kritiker, förklarade emellertid nu helt frankt, att dessa pannåer måste vara hittills obekanta verk av en av Frankrikes största landskapsmålare och kolorister, Theodor Rosseaux. Men inför de överväldigande bevis, som M:r Siret framlade, måste den franska kritikern till slut medge sitt missstag och offentligen taga tillbaka detta sitt påstående.

I den artikel, vari han erkänner sitt missstag och ber om ursäkt därför, säger han bl. a.:

"Om jag nu ej visste och vore överbevisad om, att ett tioårigt barn gjort dessa konstverk, skulle jag vara övertygad om, att de gjorts av en gammal och beprövad konstnär, en av världens allra största. Bara tanken att dessa konstverk skapats av ett barn, förefaller mig som en feberdröm."

Redan år 1874 — året efter Fredrics död — anordnade "Circle Artistique de Bruxelles" en separatutställning av Frederic van de Kerkhovens pannåer, omfattande 165 nummer. Utställningen blev en enastående succes både inför den stora publiken och inför pressen och konstkännarna. De största tidingarna i både Belgien och Frankrike kallade utställningen ett av de största evenemangen i Belgiens konsthistoria.

Sedermera utställdes lille Frederics verk i Antwerpen, Louvain, Courtray, Namur, Brügge och Gent — och överallt blev omdömet detsamma. Enhälligt framhöll pressen, att den så tidigt avlidne Frederic van de Kerkhoven förvisso varit Belgiens största landskapsmålare och en av de största konstnärer i världen. Och då år 1877 en utställning av hans verk anordnats i Paris, voro de franska konstkritikerna ense om att ställa tioåringens verk i jämbredd med Ruisdaels, Van Goyens och Corots allra främst verk. Utställningen blev en enastående succès, det konstaterades av hela Parispressen.

Några få år efter Frederics död utgav hans far, som nu, tack vare den så tidigt bortgångne sonens verk, blivit en förmögen man, ett hundratal gravyrer av den lille, men dock så store, konstnären. Det är ur detta verk — som är ytterst eftersökt och sällsynt (det finnes, tyvärr, ej i något offentligt bibliotek i Sverige) som de bilder hämtats, vilka illustrera denna artikel.

Emellertid göra dessa reproduktioner nog inte full rättvisa åt Frederic van de Kerkhovens konst, ty den lille mannen var ju framför allt en färgernas mästare.

Som man, vid betraktande av gravyrerna, ser, äro gravyrerna ej signerade med något namn. Den lille Frederic hade ju, som nyss omtalats, inte gått i skola mer än en termin och — kunde ej skriva. Inte ens sitt namn. Hans far har emellertid, på en del av gravyrerna, gjort en del anteckningar.

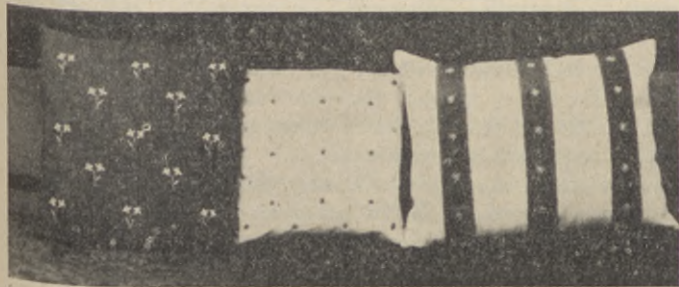
Men granskar man noggrannare dessa gravyrer, finner man på dem alla en liten gosse — en liten, svag och bräcklig barngestalt. En gosse, sysselsatt med fiske eller vandrande omkring i naturen.

Det är inte bara den lille konstnärens "signatur" — det är lille Frederic själv, som diktat sig in i den fantasivärld, hans brådmogna konstnärssjäl skapat.

Med vemod måste man betrakta dessa bilder. Lille Frederic

HEMSLÖJD och HANDARBETE

K U D D A R.

Nr. 1

Nr. 2

Nr. 3

För att vara till hjälp och råd åt handarbetslungliga patienter och andra intresserade vid val av material och mönster till vackra och praktiska arbeten komma vi att framdeles i varje nummer visa och beskriva olika förslag och börja i dag med ovan avbildade kuddar.

N:r 1. Den fyrkantiga kudden till vänster är sydd på rött kraftigt (i detta fall hemvävt) bomullstyng med blommorna i vitt, bladen i grönt och punkterna i knutsöm i svart molinégarn. Storleken är 40×40 cm. För den som är en smula händig och tilltagsen är den lätt att rita upp efter vidstående skiss av den lilla blombuketten. Uppriktad, påbörjad och med allt material kostar den 4 kr. + 30 öre till porto och kan rekvireras från Status exp.

Kudden n:r 2 i mitten är mera anspråkslös och kan sys av gammalt men helt och fräscht tyg t. ex. en linnebit 30×60 cm., en bit enfärgat klän-

ningstyng o. s. v. Dekoren består av små stjärnor

Läkdomsört.

Läkdomsört och hjärtansblomma,
alltid vacker hos min vän.
Andra fönster synas tomma,
ödsligt tomma, men
hur än år och tider gå
och min kind blir ful och grå
står du i min käras fönster
lika fin och grön ändå.

Emil Hamtwin

i olika färger (restgarner) med en sammanhållande knut i mitten. Så här:

N:r 3. Kudden till höger är 40×50 cm. och utförd på beige-färgat linne med applicerade band av rött kraftigt sådant. Då det är svårt att vika in kanterna på detta tjocka linne har dessa i stället fransats upp med 3—4 trådar efter påsyningen på maskin. Det gör samtidigt god effekt. Innan man syr på banden bör man dock utföra det lilla broderiet på dessa bestående av knutar i ljusa pastellfärger.

Grått linne eller halvlinne är ju mera varaktigt och kan också med fördel användas till denna kudde, som påbörjad och med material betingar samma pris som n:r 1, alltså 4 kr. + 30 öre i porto och kan fås från Status exp., Götgatan 83.

Carin Kernell-Karkoff.

satt ju instängd så gott som hela sitt liv i faderns lilla atelier och hade sett så föga av Guds stora, vackra värld. Endast den där sommaren vid Blankenberghe. . . Men han diktade i alla fall det Belgiska landskapet så, som ingen annan, han diktade också en frisk och stark Frederic, som kunde ströva omkring i landskapet, fiska och ro och klättra i klipporna. . .

Och denne lille man finns på alla Frederics tavlor och teckningar. Det är den unge konstnären egen sällsamma signatur — enastående i sitt slag, liksom han själv var.

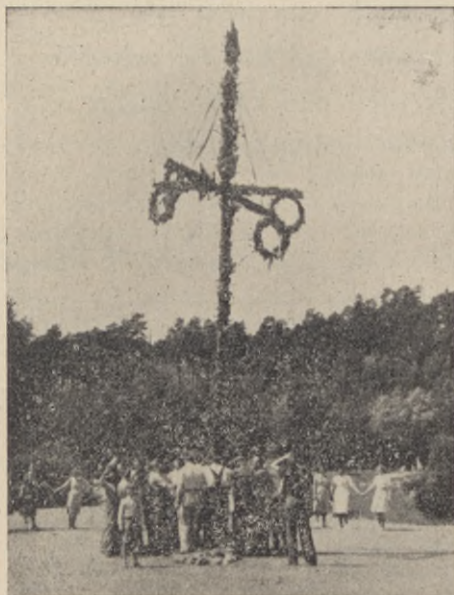
Ökade kostnader för dispensärvården i Malmöhus län. Centralstyrelsen för Malmöhus läns dispensärbyråer begär av länets landsting ett årsanslag för nästa år av 99.449 kr. eller omkring 14.000 kr. mer än vad som anslagits för innevarande år. Utgifterna beräknas nämligen för nästa år till 19.150 kr. mer än innevarande år eller tillhoppa 141.685 kr. Antalet undersökningar var i fjol 6.600 mot 4.102 år 1939. Massundersökningar ha verkställts bl. a. vid ett större gods i Ystadstrakten.

PATIENTERNAS SPALT

Kolmårds-glimtar

Midsommarstången reses.

I augusti är det här egentligen gamla nyheter, men midsommaren inträffar vid en med Status' pressläggning illa passande tidpunkt.

Det är alltså midsommaren, som i första hand skulle ventileras. Helgen förflöt under hotande åkstämming, som emellertid stannade vid hotet. Regn slapp vi också, så när som på en liten skvätt midsommaraftonen. Det enda obehagliga var alltså den tryckande hettan, som dock på intet sätt kunde förstöra det goda humör man utrustat sig med inför helgen.

Traditionen bjuder, att vi under midsommarhelgen skall undfågnas med grammofonmusik, något som i år höll på att gå i stöpet för en illa fungerande högtalares skull. Situationen räddades i elfte timmen av en yngling, som vid sin ankomst varit optimist nog att medtaga en radio. Denna tjänstgjorde utmärkt som förstärkare åt plattorna, vilka upptog såväl wienermusik och hambolåtar som äkta Harlem-swing.

Efter frukosten, som "ovanligt" nog bestod av sill, kläddes midsommarstången. Under sång bars den så till sin plats och restes mot himlen, symboliserande äktsvensk tradition. Ligga måste den sjuke litet fast det är midsommar bara en gång om året, men den timmen gick snart, och så var man framme vid kaffet, som dagen till ära doftade en aning äkta Java. Sensationen var angenäm — man hade ju nästan gått och vant sig vid kristid, surrogat och alltihop. Doktor Bergstrand höll ett kortare anförande och utbringade slutligen ett leve för vår svenska midsommar.

En vecka innan kunde en del av Nöjeskommitténs medlemmar (inte alla!) ses arbeta febrilt med dräkter och anordningar till basaren. De olika stånden började snart ta form, och

man kunde konstatera, att det i år ruckats en smula på traditionen. En del av stånden placerades nämligen ute istället för som vanligt på "5:tes långhall", vilket enbart var en fördel så länge uppehållsvädret varade.

En hel del nyheter för året fanns, t. ex. en spåkäring, som för det humana priset av 25 öre talade om ens utsikter till brev, pengar (även kallat klöver, vilket nämns i förbigående, då ju detta ord numera är hart när bannlyst i våra spalter), kärlek m. m. Ansåg man sig missgynnad med alltför dåliga utsikter var det bara att punga ut med 12 skilling till, så blev det ändring. Skjutbanan hade fått ett tillskott, en pistol, som åtminstone i min hand darrade så pass, att det var högst riskfyllt att stå innanför "disken". I prisskjutning med gevär lyckades Bror Karlsson uppnå samma poäng (57) som gamle matadoren "Brunte", men i omskjutningen svek honom dock nerverna. Mästare blev alltså "Brunte", som en tid framåt kunde vila på sina lagrar och med överlägsen nonchalans beskåda det växande håret och skägget på sina medmänniskor i känslan av att vara en relativt förmögen man. Med bollar och pilar fanns också möjlighet att träffa rätt, varvid man, vid utvecklande av riktig skicklighet, kunde inhösta såväl speglar som kammar i vinst.

*

Att uppgiften i Status' julnummer beträffande ökande t. b. c.-frekvens tyvärr var riktig, märks även här. Väntetiden har ökat

FÖRENINGSSANNONSER

F. L. I. S.

(Föreningen för Lungsjuka i Stockholm)

Expeditionen hålles öppen varje måndag
kl. 6—8 e. m.

Folkets Hus (Barnhusgatan 14, Rum K.,
1 tr. upp i gathuset.)

Bliv medlem!

"SAKO"

(föreningen sanatoriekonvalescenter i Stockholms
norra förorter.)

Bliv medlem i denna förening.

Ring 28 03 08

Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening

SUNDSVALL

(Folkets Hus, 1 tr. Expedition 3)

Expeditionen hålles öppen onsdag och lördag
kl. 12—2.

Bliv medlem!

undan för undan och är nu 2—2 1/2 månad. Är man riktigt egoistisk kan man finna en fördel även i detta dystra förhållande — man får lättare "pilen", om man är så där "relativt frisk". Men kristid räcker inte i evighet, det gäller att se framåt mot trevligare tider. En tbc-patient är faktiskt tvungen att vara optimist, och gudskelov äro de flesta av ens kamrater sådana. Undantagen görs i allmänhet skoj av, man erinre sig gamle Arvid...

Så här mitt i juli är annars värmen det sorgligaste kapitlet. Häromdagen uppgavs, att Eskilstuna var varmaste ort, vilket endast beror på att Kolmårdssanatoriets siffror inte upplästes. Här är i allmänhet åtminstone 50 grader i den skugga halltaket nödortfikt lämnar.

Det fåtal energiska studerande som finns ha nedlagt sitt arbete. De, vars hjärnor inte redan koka, ha dem åtminstone i smältande tillstånd, varför allt tänkande är en omöjlighet. (Det märks, säger förstås den elake läsaren. . .)

*

Till sist en historia, uppsnappad i hettan.

— Vet Du vad det är för något som förorsakar spruckna läppar?

— Nej??

— Mul- och klöversjuka.

Hjärtliga hälsningar
Klöverknekt

Sako och Flis på utflykt.

Tidigt på söndagsmorgonen den 20 juli hedrade ett gäng glada resenärer Almarestäket med sin närvaro. Det var föreningen Sako som inbjudit Flis-kamraten på gemensam lustresa till denna natursköna trakt. Stäket var ett litet paradys, där äpplena hängde som på trådar i träden, och Evor med bindel för ögonen sökte dyrgriparna för att var och en förära sin egen Adam. "Margareta" skötte sig bra, med strålande klar morgon, och fast några fula molngubbar visade sig på himlen fram emot eftermiddagen, föll intet regn.

Sakos v. ordf. Tor Åkerstedt var utsedd som dagens värd och hälsade med sin speciella jargong alla hjärtligt välkomna. När första matpåsen öppnades fortsattes välkomsthälsningen av en luftvärnsprojektil som kom nerdimpande. Men ingen rädder här. Flis kända och berömda musiker hade infunnit sig med ett glatt och prima humör, och underhöll deltagarna medan lekar och tävlingar pågingo. Bland ett 40-tal deltagare i pilkastning utgingo som segrare:

för damer: 1) Emma Andersson, Sako, 2) B. Dahlberg, Flis;
för herrar: 1) Herbert Andersson, Sako, 2) Tage Keding, Flis.

De följande 10 platserna belades av Sako-medlemmar. Bolttävlingen vanns av Tor Åkerstedt, Sako, med 25 poäng. Även här deltog ett 40-tal tävlande.

Under ledning av musiken kländes välsången i. Här bjöds på en överraskning i form av Sakos campingvisa. Den sjöngs i swingtakt efter melodi: "Swing it magistern". Man fann den så bra att Sako troligen kommer att använda den i fortsättningen.

Efter en i allo lyckad dag företogs prisutdelning på Solbacka konditori varvid även "Svärmor" och "Bullen" emottogo sina hederstecken. Flis ordf. A. Fredin avtackade arrangörerna.

Ett varmt tack till markägare och inspektoren på Stäkets gård, vilka visat förståelse och intresse för lustresans lyckliga genomförande!

P. S.

Arrangörerna.

Vi anse att samarbetet mellan konvalescentföreningar bör odlas i större utsträckning än vad nu är fallet, så många gemensamma intressen som vi ha. Vi böra skapa tillfällen till diskussion för att få utbyte av olika erfarenheter till gagn för vårt arbete.

D. S.

På strövtåg . . .

(Forts. fr. sid. 15)

säga lång fruktifikationstid, bevisar jag bäst genom en tidningsnotis: kantareller salufördes på Hötorget i Stockholm så sent som den 13 december hörom året, alltså själva Lucia-dagen.

Men låt oss inte uppehålla oss längre vid kantarellerna utan i stället tala litet om champinjonerna.

Dessa svampar har som bekant ett svartbrunt sporpulver; flugsvamparnas är däremot vitt. Vid eller ovan mitten är chempinjonfoten försedd med ring, en enkel eller dubbel (det sistnämnda vanligt hos trädgårdschampinjonen). Hatt och fot kunna lätt lossas från varandra. Foten hos champinjonen är slät nedtill; hos flugsvampen är den försedd med strumpa. Jag skall inte trötta med en närmare redogörelse för skillnaden mellan dessa svampsläkten, men jag vill uppmana alla nybörjar-champinjonister att noga studera sin svampbok. Man måste nämligen känna till flugsvamparnas habitus, innan man plockar champinjoner! Visserligen finns det några ätliga arter även bland flugsvamparna, men värdet hos dessa får man allt framhålla i andra hand: i första hand bör man komma ihåg att några av de farligaste flugsvamparterna innehåller ett dödligt gift, som inte ens kan extraheras genom avkokning. Därför varnar jag enträget: plocka inga champinjoner, förrän ni känner igen flugsvamparna! Då först är förgiftningsrisken eliminerad till noll.

Bengt Cortin.

Mod . . .

(Forts. fr. sid. 16)

färdkost. Han kommer att tro att det är ett lejons hjärta han förtär för att bli ännu modigare. Och jag skall säga honom att jag har skickat dig ner till byn. Ty han får inte veta om ditt offer. Och då kommer han att börja sin vandring och nå sitt mål. Är du beredd till detta?"

Hon slet upp sin klädnad och blottade sitt bröst.

"Tag mitt hjärta," sade hon.

Och den gamle eremiten skar ut hennes hjärta och den unge skattsökaren åt det". . .

Hon tystnade och såg med tankfulla ögon ut genom fönstret.

Efter en lång tystnad tog han hennes hand.

"Nå, och vad hände sedan?" frågade han lågt. "Fann han skatten?"

"O, ja. Naturligtvis fann han den. Ett sådant offer kunde inte ha skett förgäves. Om han sedan blev lycklig, det är en annan sak. Det förtäljer inte historien". . .

Återigen började kyrkklockan att slå — sju långsamma slag. Hon blev ännu blekare och slöt ögonen. Han drog henne intill sig och smekte hennes hår.

"Min älskade," sade han med osäker stämma. "Nu måste jag gå. Men jag kommer tillbaka. Jag vet att jag kommer tillbaka. Du frågade vad som är det tappreste jag har sett. Nu vet jag det. Det är du och ditt mod denna sista timma. Du har medvetet gjort det lättare för mig att ta avsked från dig. Du har inte gråtit. Du har bara berättat en saga för mig. Och nu min käraste, farväl". . .

Han kysste lätt hennes slutna ögon och gick med raska, fasta steg, utan att vända sig om ut genom dörren. Hon stod orörlig tills ljudet av hans steg hade förklingat. Sedan gick hon fram till fönstret och fastän hennes ansikte var spänt och förtvivlat, såg hon med klara, seende ögon ut över den gröna ljuvligheten därute. . .

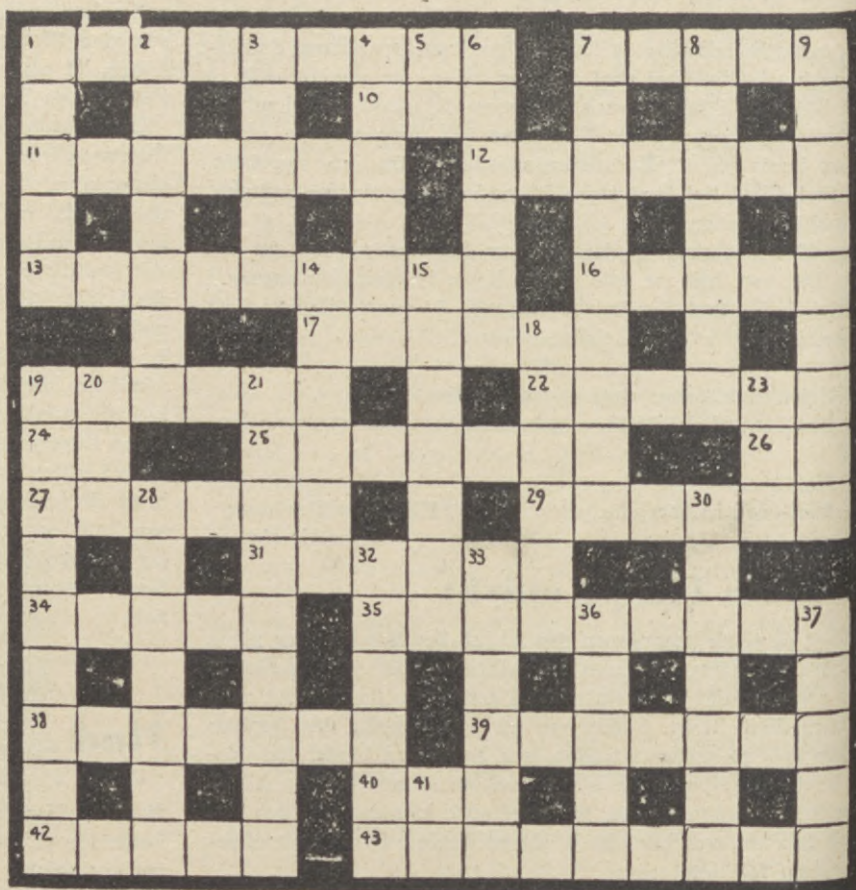
Vågräta ord.

1. Kan man gifta om sig med sin änkas syster? (9)
7. Vissa katters tid. (5)
10. Om skalkar locka, så följ dem icke. (3)
11. Nils Holgerssons flygmaskin. (7)
12. Bör man vara spränglärd för att handskas med. (7)
13. Färliga pilar däruti vilar. (9)
16. Hur timmer behandlas efter flottning och fruntimmer av trolleriprofessor. (5)
17. Herr Petterssons "hundtäck". (6)
19. Kallas kivet i politiska livet. (6)
22. Därav göres mesost. (6)
24. Jordiskt mått. (2)
25. Hör till karosseriet. (7)
26. Ofta med skog på. (2)
27. Första oktober. (6)
29. Så naken kom du hit till denna värld. (6)
31. Vädrar lav under snön. (6)
34. Den är olik. (5)
35. Dit vill jag fara, säger skalden. (9)
38. Sannerligen ingen dussinmänniska. (7)
39. Hör till de verkligt stora tankarna. (7)
40. In the fountain-pen. (3)
42. Est. (5)
43. Mat för en maskin. (9)

Lodräta ord.

1. Kon är en. (5)
2. Släppt ägg med farlig lukt. (7)
3. Vivörens nattdräkt. (5)
4. Herr Växelström skulle kanske gilla sådana omsättningar. (6)
5. Ge er iväg! (2)
6. Det är att slå ihop. (6)
7. Bondhäst eller stadsevenemang. (9)
8. Vad är metan? (7)
9. Behöver inte eldas upp. (9)
14. Han begraver sitt hopp i mullen. (6)
15. Hög titel. (7)
18. En munter herr Bergquist. (6)
19. Ful och tjock ersättning för en bortfallen. (9)
20. Envar har blott sin. (3)
21. 7 ½ cl. (9)
23. Säterjantans sång. (3)
28. Klondyke. (7)
30. Gul färg som med ytterligare en bokstav blir spansk drottning. (7)
32. Är domaren på sommaren. (6)
33. Hur bil kan vara och bensin lukta. (6)
36. Svarta, röda, vita gula folk på Telus' vida kula. (5)
37. Det kan Fred Astaire. (5)
41. Avslag från en engelsman. (2)

KORSORD NR 8

Lösningar

till Korsord n:r 8 skola vara oss tillhanda senast den 20 sept. Skriv "Korsord n:r 8 på kuvertet. Insändaren av den först öppnade rätta lösningen belönas som vanligt med en femma. Lösningen jämte pristagarens namn meddelas i oktober-numret.

Lösning till korsord n:r 6.

Vågrätt: 1. Tingest. 8. Ungefär. 9. Fru. 10. Gen. 12. Ve. 13. Tanke. 17. Yr. 19. Pistong. 21. Spöa. 22. Ton. 23. Ulla. 25. Spänne. 27. Talrik. 29. AA.

30. Oir. 31. Ord. 32. GT. 33. Ortografi. 35. Flat. 36. Ridå. 37. Smul. 39. Gasa. 40. ARÄ. 41. STK.

Lodrätt: 1. Tur. 2. Inuti. 3. NG. 4. Ge. 5. EF. 6. Sägen. 7. Tre. 9. Fe. 11. Ny. 12. Vippra. 14. Astero. 15. NTO. 16. Kontor. 18. Rolig. 19. Panorama. 20. Guldfisk. 21. SSA. 24. Akt. 26. Nittur. 28. Ararat. 33. OLS. 34. Ida. 38. Lä. 39. GS.

*

Först öppnade rätta lösningen hade insänts av fru Ellen Östman, Box 10, Lidköping, som får femman pr post.

Lockout.

Det var banbygge i en trakt i Västmanland. Några rallare gå och stryka omkring en gård. Bonden kommer och frågar:

- Strejkar ni, gubbar?
- Nej, det är lockout, svarade en av rallarna.
- Ja, men varför ska ni locka ut just mina piger var endaste kväll?

Att besinna.

Det sköna måste vara sällsynt, annars upphör det att vara skönt.

— — —
En del personer lita alltför mycket på sig själva, men det finns bra många fler, som lita alltför mycket på andra.

— — —
Som ättika för tänderna och rök för ögonen är sanningen för öronen.

— Så oförsämr, i går sa han att han kunde gå till världens ände för min skull och i dag låter han mig vänta en halv timme.

— Han kanske redan har gett sig i väg.

— — —
Många av historiens allvarligaste misstag ha tillkommit efter allvarligt övervägande.

MALMÖ

BEG. SKRIVMASKINER

fr. kr. 40:—, Räkнемaskiner fr. kr. 100:—,
FULL GARANTI

ÅTVIDABERGS

Östergatan 1 MALMÖ Telefon 223 64

NORRKÖPING

Kajsas Hembageri

NORRKÖPING

V. Nygatan 15 Tel. 230 28

REKOMMENDERAS!

SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å Bergåkers Travbana, Sundsvall, travtävlingar c:a 30 sönd. under Mars—Oktober 1941. Totalisator, Restauranter, Högtalarmusik. Tel. Kontoret 42 70 — Bannmästaren 53 30.

UTTRAN

DAMER och HERRAR!

BESÖK Uttrans Herr- & Damfrisering. Förstklassigt arbete i moderna lokaler. Tel. 257 Tumba.

UPPSALA

CHR. RABÉNS Eftr.

(A. WIDMAN)

Kungsängsg. 7 UPPSALA Telefon 379
Affären etabl. 1849. Största sortering av Sjukvårds- och Optiska artiklar. Slipningar och reparationer utföras.

BYGGNADSFIRMAN

O. ROSÉN

Eriksgatan 20 UPPSALA Tel. 20 83

RITNINGAR OCH VÄRDERINGAR
UTFÖRAS.

Trycksaker - Räkenskapsböcker

UPPSALA KONTORSBOKSFABRIK

Hamnesplanaden 8

Tel. 26 01, 26 02 (växel)

KÖP EDRA

KÖTT-, FLÄSK- & CHARKUTERI-

VAROR hos

Firma Magn. Bengtsson

BETALD ANNONSPLATS

UMEA

A. - B. H. ANDERSSONS

Värme- & Vattenledningsaffär UMEÅ
Värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Infordra kostnadsförslag. Tel.-anrop: Anderssons värme.

Vid komplettering av Linneförrådet
vänd Eder med förtroende till oss

Duktyger — Handdukar

Alltid det bästa till billigaste priser
SANDBERGS, Kungsgatan 53, UMEÅ
Rikst. 102

OLOFSSON & C:O

PLÅTSLAGERI Haga, UMEÅ
Tel. 10 36, 10 33, 10 34

Takreparationer — Allt slags Plåtslageri
och Rostfritt. Förtenningar.

HENRIK HARJU

Rikst. 4 22 och 4 23 UMEÅ

Lokal: Kungsgatan 63

Färg-, Kemikalie- & Tapetaffär. Avdeln. för fotografiska artiklar. Rekommenderar sin sortering av: Färger, Fernissor, Oljor, Falu Rödfärg, Tapeter, Kameror, stor sortering, Förbands- och sjukvårdsartiklar m. m. Order till landsorten expedieras omgående.

Expedierad.

En löjtnant stod ovanligt länge och diskuterade ivrigt med expediten i parfymeriaffären. Och till slut gick han. Chefen hade iakttagit saken och undrade, varför löjtnanten gick utan att gå till kassan och betala något?

- Köpte han ingenting, frågade han den lilla expediten.
- Nej, direktörn.
- Fick han inte vad han ville ha då?
- Jo, för all del.
- Men han betalte ju inte?
- Nej, chefen.
- Vad ville han då?
- Träffa med mig sedan vi stängt, chefen!

Sanningsenligt

Den berömde italienske sångaren Giovanni Martinelli, som var stjärna på Metropolitan i New York, tillfrågades en dag av en intervjuare om sin rökning.

— Rökning tobak — ingenting för mig! svarade sångaren avvisande.

— Men jag har ju sett stora annonser om, att ni föredrog en viss cigarrett för att den aldrig irriterade er hals. . .

— Naturligtvis kan jag säga att den aldrig irriterar min hals, då jag aldrig rökt den, svarade Martinelli.

VÄSTERAS

Edra inköp av
KAFFE, FRUKT och KONSERVER
gör Ni med fördel hos

Krafft & Co. Eftr. - Västerås

SMEDJEGATAN 7 Telef.: 300 85, 304 50

BORÅS LAGERBOD

Tel. 327 49 Stora gatan 7 Tel. 327 49

Specialité:

Strumpor — Triká — Arbetskläder

ÖREBRO

Erik Sjöqvist

FOTOGRAFIATELIÉR

ÖREBRO

Drottninggatan 11. Telefon 111 01

Jahrls Mekaniska Verkstad

Frykstekensgatan 2—6, Örebro.

Telefon 130 77

PRECISIONSVERKSTAD FÖR
FINMEKANIK

BETALD ANNONSPLATS

Hushållsskolan MARGARETA

ÖREBRO

Klostergatan 11 Tel. 118 70, 117 50

1:a kl. Matsalar

Festväning och Matvaruaffär
Elever mottagas

Vid besök i Örebro

rekommenderas

Fenix, Freden, Terrassrestauranten
BERGSLAGENS ALLM.
RESTAURANTAKTIEBOLAG

BRÄNNVED

av alla sortiment levereras över
hela länet samt i minut i Örebro
ÖREBRO LÄNS SKOGSÄG.-FÖRENING
Tel. 157 02, 117 16

ÖSTERSUND

Husmoderns Hembageri

Allt i matbröd, kaffebröd, småbröd samt
tårter och bakelser

Bageriet: Ruuthsvägen 5

Butiken: Storgatan 38

Tel. 20 25 ÖSTERSUND Tel. 32 26

RITZ KONDITORI

Rådhusgatan 37

Telefon 23 88

ÖSTERSUND

Aktiebolaget Erikson & Larson

B O R Å S

HERRKONFEKTIONSFABRIK

samt tillverkning av

Arbetskläder

Sportkläder

Trikåfabrik

TELEFON OCH TELEGRAMADRESS:

«ERLABOLAGET»

Över 4,000 REX-ROTARY duplicatorer sålda i Sverige. — För varje företag, som vill göra en insats för att skapa bättre ekonomi, större försäljning och vinst är REX-ROTARY den trogne medhjälparen.

REX-ROTARY finnes i 9 olika modeller för såväl hand- som elektr. drift. Priser fr. kr. 215.—.

STENCILER och FÄRG för alla dupliceringsmaskiner.

Reklamförslag utarbetas kostnadsfritt å vår teckningsavdelning.

Begär broschyr redan i dag!

A-B Zeuthen & Aagaard

STOCKHOLM

Kungsgatan 44.

Tel. 10 92 07 - 10 94 07 - 20 42 09.

GÖTEBORG

1:a Långgatan 12.

Tel. 12 59 01—02.

MALMÖ, Fabriksgatan 9. Tel. 179 65.

Kör som vanligt —

kör med G. M:s gengasdrivna bilar

G. M:s samtliga gengasaggregat äro tillverkade med all den sakkunskap och omsorg, som utmärker den svenska General Motorsfabrikens bilproduktion.

Därför är det den rationellaste lösningen av dagens trafikproblem att köra en General Motors vagn med General Motors gengasaggregat.

Bakom en sådan kombination finnes även G. M:s hela landet omfattande och *ansvarskännande* serviceinstitution.

Häri ligger en bättre garanti än någon annan för kontinuerlig drift under alla förhållanden.

VÄND EDER TILL NÄRMASTE G. M.-FÖRSÄLJARE

General Motors Nordiska AB.
STOCKHOLM

A.-B. Nordisk Silkecellulosa

Hospitalsgat. 70, Norrköping — Postadress Box 297

Telefoner: Försäljningschef	308 15
Ordermottagning och expedition	308 16
Inköp, kassa och bokföring	308 17
Fabrikschef	308 18
Varumottagning och spedition	308 19

Tillverkningar:

Alofan och Diofan transparentpapper och påsar.

Cellull (spånadsmaterial för ull- och bomullsspinnerier).

Beställ

KLICHÉERNA

hos

BRÖDERNA ÅKERBLOM

Tunnelgat. 19 B, Stockholm. Tel. 111130, 111132, 211132